

RYNEK TURYSTYCZNY BUŁGARII

Monika Markowicz

TiR I SUM/D gr. T I

Nr indeksu 36962

2009

SPIS TREŚCI

Strona tytułowa – Analiza rynku turystycznego Bułgarii.....	1
Wstęp.....	4
I BUŁGARIA – podstawowe informacje.....	6
1. Wprowadzenie.....	6
Położenie.....	6
Geografia.....	7
Ustrój.....	7
Gospodarka.....	7
Ludność.....	8
2. Warunki rozwoju turystyki.....	10
Klimat.....	11
Regiony koncentracji ruchu turystycznego.....	12
Atrakcje turystyczne.....	14
Dostępność komunikacyjna.....	16
II Rynek recepcji turystycznej.....	18
1. Rynek Bułgarii jako część regionu / subregionu w międzynarodowym ruchu turystycznym.....	18
2. Liczba przyjazdów do danego kraju.....	20
3. Kierunki z których przyjeżdżają turyści.....	22
4. Profile turystów.....	23
5. Odwiedzane regiony.....	23
6. Cele przyjazdów.....	25

7. Środki lokomocji.....	26
8. Długość pobytu.....	27
9. Miejsce zakwaterowania.....	27
10. Dochody z turystyki przyjazdowej.....	28
III Rynek emisji turystycznej.....	29
1. Liczba wyjazdów Bułgarów za granicę.....	29
2. Kierunki wyjazdów Bułgarów	30
3. Profile turystów bułgarskich.....	30
4. Odwiedzane regiony	30
5. Cele wyjazdów.....	31
6. Długość pobytu.....	32
7. Zakwaterowanie.....	33
IV Znaczenie rynku turystycznego Bułgarii dla Polski.....	34
Zakończenie.....	42
Bibliografia.....	44
Spis rysunków.....	44
Spis tabel.....	45

Wstęp

Bałkańskie państwo o klimacie śródziemnomorskim

Coraz popularniejsze wyjazdy zagraniczne powodują na rynku turystycznym popyt na różnorodne podróże. W każdym zakątku świata możemy znaleźć miejsce odpowiednie dla naszych potrzeb w zależności od tego czy chcemy leżeć na piaszczystej plaży zachwycając się lazurem wody i błękitem nieba, czy też spędzić czas w sposób aktywny. Niestety dalekie wojaże niosą za sobą spore koszty, a w wielu przypadkach brakuje ludziom wiadomości na temat obcych krajów, w tym także o sąsiednich państwach. Dobrym tego przykładem jest Bułgaria – kraj tak bliski Polsce, a jakże mało jeszcze przez nas odkryty. Głównym powodem wyboru tego miejsca jako tematu mej pracy był fakt że odwiedziłam go nie raz, podczas wakacji oraz przejazdem. Dzięki temu, łatwiej mi będzie zapoznać się ze zgromadzonymi materiałami dotyczącymi tego kraju oraz zanalizować rynek turystyczny Bułgarii w jak najklarowniejszy sposób.

Na samym początku poniższej pracy, umieściłam najważniejsze informacje dotyczące tytułowego kraju, tj. położenie Bułgarii, ustrój, gospodarka, ludność – struktura, skład etniczny, wyznania, języki oraz średnia długość życia. Kolejne informacje to klimat, regiony koncentracji ruchu turystycznego i związane z tym atrakcje turystyczne oraz bardzo ważna wiadomość dla turystów, jaką są sposoby podróżowania do Bułgarii. Drugi rozdział zatytułowany został „Rynek recepcji turystycznej” i zawiera on dane dotyczące: Bułgarii jako części regionu / subregionu w międzynarodowym ruchu turystycznym, liczba przyjazdów do danego kraju, kierunki z których przyjeżdżają turyści, profile turystów, odwiedzane regiony, cele przyjazdów, środki lokomocji, długość pobytu, miejsca zakwaterowania, dochody z turystyki przyjazdowej. Następną część pracy to

analiza rynku emisji turystycznego Bułgarii, a ostatni czyli IV rozdział to znaczenie rynku turystycznego Bułgarii dla Polski. Aby ułatwić czytelnikowi analizę rynku turystycznego Bułgarii, w pracy umieściłam wiele tabel i wykresów obrazujących liczne zagadnienia z tym związane.

Analizując rynek turystyczny Bułgarii, starałam się zamieścić w pracy jak najświeższe informacje. W większości zagadnień udało mi się to zrobić zestawiając lata 2007 oraz 2008, a nawet z początku 2009 roku, ale widnieją też i wcześniejsze lata, choć w niewielkim stopniu. Do napisania poniższej pracy w dużej mierze posłużyły mi dane z Głównego Urzędu Statystycznego, strony internetowe o tematyce turystycznej, książki o Bułgarii, przewodniki, atlas, a także czasopisma branżowe (turystyczne).

Poniższa praca została napisana z myślą o pracownikach biur podróży, dla których analiza rynku turystycznego obcych państw jest niezbędna w tworzeniu nowych ofert, a także dla osób które chcą przyjemnie spędzić tegoroczne wakacje, ale ich plany co do miejsca gdzie to będzie, nie są jeszcze sprecyzowane.

Bułgaria to kraj pięknych krajobrazów.

*Turysta znajdzie tu dużo słońca na piaszczystych plażach nad
ciepłym Morzem Czarnym,*

szlaki znacznie mniej uczęszczane niż nasze Tatry,

a liczne ciekawe zabytki oczarują każdego turystę!!!

I BUŁGARIA – podstawowe informacje

1. Wprowadzenie

Położenie Bułgarii

Bułgaria, Republika Bułgarii, to państwo położone w południowo-wschodniej Europie, na granicy Azji i Europy, w samym sercu Półwyspu Bałkańskiego. Od zachodu graniczy z Serbią i Macedonią, z Grecją i Turcją od południa, z Morzem Czarnym graniczy od wschodu, a od północy dzieli granicę z Rumunią.

- długość granic z sąsiadującymi państwami:
 - Rumunia 608 km
 - Grecja 494 km
 - Serbia 318 km
 - Turcja 240 km
 - Macedonia 148 km

Powierzchnia całkowita Bułgarii to 110 994 km², co plasuje ten kraj na 102 miejscu pod względem wielkości.

- całkowita granica lądowa: 1808 km
- długość wybrzeża: 378 km¹

¹ P. Hellander, *Bułgaria praktyczny przewodnik*, Wydawnictwo Pascal, Bielsko Biała, 2008, s.18

Rys. 1 Mapa Bułgarii

Źródło: http://portalwiedzy.onet.pl/27134,1,,bulgaria_mapa,haslo.html

Geografia

Stolicą, a zarazem największym miastem tego kraju jest Sofia, położona w zachodniej części Bułgarii w śródgórskiej kotlinie, nad rzeką Bojańską. Inne duże miasta to: Płowdiw, Warna, Burgas, Ruse, Stara Zagora, Plewen i Wraca.

Na tym stosunkowo niewielkim obszarze występuje zadziwiająca różnorodność form ukształtowania terenu. Aż dwie trzecie powierzchni kraju zajmują góry. Rozpościerająca się od brzegów Dunaju Równina Naddunajska wznosi się ku wzgórzom Starej Płaniny. Południowa Bułgaria jest jeszcze bardziej górzysta. Musała (2925 m n.p.m.) w paśmie Riła, na południe od Sofii to najwyższy szczyt pomiędzy Alpami a Kaukazem. Rodopy rozciągają się na wschód od gór Riła i Pirin, wzdłuż granicy z Grecją, oddzielając Morze Egejskie od Niziny Górnotrackiej leżącej w środkowej Bułgarii².

Ustrój Bułgarii – republika parlamentarna

Zgodnie z konstytucją z 12 lipca 1991 roku Bułgaria jest republiką, w której głową państwa jest prezydent wybierany na jednej karcie razem z wiceprezydent, w bezpośrednich wyborach, na 5-letnią kadencję. Szefem rządu jest premier, który mianowany jest przez prezydenta. Organem władzy ustawodawczej jest jednoizbowe, 240-osobowe Zgromadzenie Narodowe, wybierane na 4-letnią kadencję. Od 1995 roku Bułgaria należy do Organizacji Narodów Zjednoczonych, a w

² <http://www.astro.amu.edu.pl/~voyager/BULGARIA/>, 10.03.2009

1999 roku kraj ten podzielony został na 28 obwodów. W 2004 roku Bułgaria stała się członkiem NATO, a od 2007 wchodzi w skład państw Unii Europejskiej³.

Gospodarka Bułgarii

Przed II wojną światową Bułgaria była krajem rolniczym z ponad milionem małych gospodarstw. Do 1965 r. rolnictwo zostało skolektywizowane: ziemie chłopów połączono w 920 spółdzielniach rolniczych. Obecnie spółdzielnie są likwidowane, a ziemia powraca do jej wcześniejszych właścicieli. Komuniści w okresie sprawowania władzy postawili na uprzemysłowienie kraju, a zaczęli od przysłowiowego zera. Wkrótce przemysł wytwarzał 50% produktu narodowego brutto. Około 85% handlu zagranicznego Bułgarii stanowi wymiana z państwami Układu Warszawskiego. W przemyśle Bułgarii największe udziały mają produkcja stali i nawozów sztucznych oraz wyrobów przemysłu petrochemicznego i maszynowego. Istotną rolę odgrywa również produkcja żywności, napojów, a także tytoniu, którego Bułgaria była trzecim największym eksporterem na świecie. Lata 80-te przyniosły spadek produkcji przemysłowej spowodowany problemami technologicznymi i niewydolnością całego systemu ekonomicznego. Jakość wielu produktów była zbyt niska, a dostosowanie nieefektywnego przemysłu ciężkiego na potrzeby rynku Europy Zachodniej trudne do wykonania. W ostatnich pięciu latach rządów komunistycznych zadłużenie gospodarcze Bułgarii sięgnęło 12 mld \$. Spory polityczne wpłynęły na opóźnienie reform gospodarczych. Mimo reformy podatkowej i wprowadzenia nowego prawa bankowego, inwestycje zagraniczne nadal są niewielkie, a prywatyzacja przebiega wolno. Do atutów Bułgarii należą jej strategiczne położenie, wykwalifikowana siła robocza i dobra infrastruktura, ale niestabilność polityczna i brak doświadczonej kadry zdolnej realizować reformy opóźniają dalszy postęp. Dla opanowania ogólnego ubóstwa niezwykle istotny okazał się fakt, że w Bułgarii 80% rodzin posiada własne domy lub mieszkania. Bezrobocie sięga jednak 19%, a średnia pensja wynosi 100 \$ miesięcznie⁴. Bardzo wielu mieszkańców kraju żyje w niepewności. Ostatnie lata nie należały do udanych, jednak działania obcego rządu mogą napawać ostrożnym optymizmem. Udało się opanować galopującą inflację, znaczącej pomocy udzielił Międzynarodowy Fundusz Walutowy i Bank Światowy. W ostatnich latach natomiast, można zaobserwować dość spore zainteresowanie

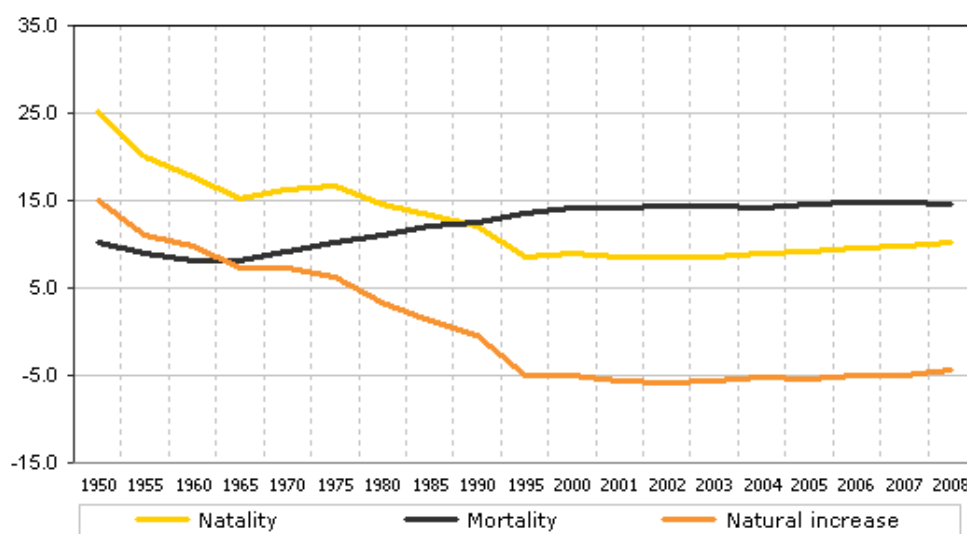
³ <http://www.wikipedia.pl>, 10.03.2009

⁴ P. Hellander, op.cit., s. 19 - 20

tym krajem wśród turystów, co przyczyniło się do wzrostu dochodów, zwłaszcza na wybrzeżu Morza Czarnego. Dużą rolę odgrywa transport morski – tu porty morskie tj. Warna i Burgas, a także transport lotniczy.

Ludność Bułgarii

Liczba ludności Bułgarii (2008) - 7 262 675, w związku z tym kraj ten jest na 96 miejscu na świecie. Gęstość zaludnienia to 65 osób na km²⁵.

Rys. 2 Ludność Bułgarii w latach 1950-2008 w przeliczeniu na 1000 osób
Źródło: http://209.85.129.132/translate_c?hl=pl&langpair=en|pl&u.pl

Jak widać na rys. 2 liczba ludności Bułgarii od lat 60 -tych maleje. Na wykresie bardzo wyraźnie widać (czarna kreska), jak duża była umieralność Bułgarów od 1960 do 1995. W tym też roku (1995), zanotowano najmniejszą liczbę urodzeń. Od XXI wiek sytuacja zaczęła się stabilizować. Liczba zgonów uplasowała się na tym samym poziomie do 2008 roku. Przyrost naturalny mieszkańców tego bałkańskiego kraju bardzo obniżył się zwłaszcza w latach 70- tych, aż do drugiej połowy 90- tych i miał wartość ujemną, jednak najniższy przyrost naturalny od 1950 do 2008 roku odnotowano w Bułgarii w 2002 roku.

Tab. 1 Struktura ludności Bułgarii (2008)

⁵ <http://przewodnik.onet.pl/1228,3,info.html>, 10.03.2009

Wiek	Mężczyźni	Kobiety	Udział procentowy
0 – 14 lat	514238	489608	13,8 %
15 – 64 lat	2449812	2532845	68,6 %
65 lat <	520962	755210	17,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie -
<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/bu.html>

Tab. 2 Skład etniczny Bułgarii(wg spisu z 2008 rok)

Ludność	Skład procentowy
Bułgarzy	83,9 %
Turcy	9,4 %
Romowie	4,7 %

Źródło: opracowanie własne na podstawie: <http://przewodnik.onet.pl/1228,3,info.html>

Tab. 3 Języki

Język	% ludności
bułgarski	84,5 %
turecki	9,6 %
romski	4,1 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie - http://www.e-bulgaria.pl/art_o-bulgarii_1.html

Tab. 4 Wyznania (wg spisu z 2008)

Wyznanie	Skład procentowy
Prawosławni	82,6 %
Muzułmanie	12,2 %
Katolicy	0,7 %
Protestanci	0,5 %

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://przewodnik.onet.pl/1228,3,info.html>

Tab. 5 Średnia długość życia (2008)

Płeć	Długość życia
W całej populacji	72,83 lata
Mężczyźni	69,22 lat
Kobiety	76,66 lata

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://przewodnik.onet.pl/1228,3,info.html>

2. Warunki rozwoju turystyki w Bułgarii

Bułgaria jest krajem zróżnicowanym pod wieloma względami. Pierwsze nasuwają się na myśl warunki naturalne. Około 60% powierzchni Bułgarii zajmują tereny wyżynne i górskie, a średnie wzniesienie kraju wynosi ok. 470 m n.p.m. Wzdłuż północnej granicy rozciąga się Nizina Naddunajska, zajmująca całą północną część kraju. W środkowej części Bułgarii leży jej główny masyw górski – Stara Płanina (Bałkan) wraz z pasem Kotlin Zabalkańskich (Sofijska, Kazanlycka, Sliweńska i in.). W południowo-zachodniej Bułgarii leżą masywy górskie Rodopy i Pirin (na granicy z Grecją) oraz Riła (najwyższy szczyt Bułgarii i całego Półwyspu Bałkańskiego Musala – 2925 m. n.p.m.). Bułgarię południowo-wschodnią zajmuje rozległa Nizina Górnotracka, a na południe od niej, na granicy z Turcją, niskie góry Sakar i i Strandža⁶.

Tab. 6 Największe góry w Bułgarii

Góra	Wysokość (m n.p.m.)	Pasma górskie
Musala	2925 m	Riła
Wichren	2915 m	Pirin
Botew	2376 m	Stara Płanina

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: T. Lankamer, *Atlas geograficzny*, Polskie Wydawnictwo kartograficzne, Warszawa, 2006, s. 37-38

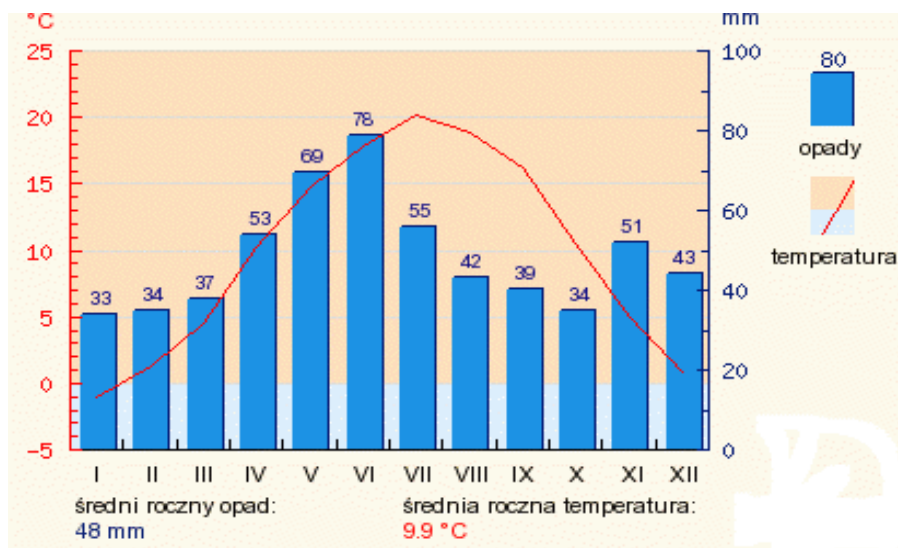
Bułgaria to dobre miejsce do uprawiania sportów zimowych. Tu sezon narciarski trwa od grudnia do kwietnia. Góra Witosza na południowych obrzeżach Sofii jest najchętniej uczęszczanym miejscem przez narciarzy. W marcu organizuje się tam międzynarodowe zawody w slalomie i slalomie gigancie. Należy też pamiętać, że Bułgaria to nie tylko góry. Kraj ten posiada dostęp do Morza Czarnego i liczne, przystosowane do wypoczynku turystów plaże (długość wybrzeża 378 km).

Klimat

Klimat Bułgarii jest dość ciekawy. Występuje umiarkowany ciepły, kontynentalny, suchy, nad morzem podzwrotnikowy, wilgotniejszy. W górach zaś występuje piętrowość klimatyczna. Średnia temperatura powietrza (w styczniu) wynosi od -6°C (w terenach górskich), -3°C (w centralnej części kraju) do 2°C (na południu kraju), (w lipcu) odpowiednio od 18°C, 23°C i 25°C. Średnia suma roczna opadów to od 450 mm na północy, do 1200 mm na terenach górskich. Średnia temperatura powietrza oraz średnia suma opadów w stolicy kraju Sofii

⁶ A. Kay, *Bułgaria*, Wyd. National Geographic, Warszawa, 2009, s. 23-25

wynoszą: w styczniu -2°C i 42 mm, w lipcu 23°C i 60 mm⁷. Dobrym okresem na odwiedzenie tego kraju może być wiosna i wczesna jesień, jednak największe tłumy zjeżdżają nad Morze Czarne na przełomie lipca i sierpnia. Wtedy pogoda jest niemal niezmienna, dominują upały i bezchmurne niebo. Ma to też swoje odzwierciedlenie w wyższych cenach. Pobyt w lipcu może być nieco ryzykowny z racji na liczne fronty atmosferyczne na Morzu Czarnym powodujące załamania pogody. Zdarzają się burze i dni z dużym zachmurzeniem, jednak właśnie wtedy należy najbardziej uważać na słońce, jest ono bowiem bardzo zdradliwe.

Rys. 3 Temperatury i opady w Bułgarii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: T. Lankamer, *Gimnazjalny atlas geograficzny*, Polskie przedsiębiorstwo wydawnictw kartograficznych, Wrocław, 1999, s. 74

Regiony koncentracji ruchu turystycznego

Główny region koncentracji ruchu turystycznego w Bułgarii obejmuje wybrzeże Morza Czarnego oraz powiązaną z nim funkcjonalnie strefę przymorską o szerokości ok. 30 km. Głównym turystycznym atutem regionu są walory morsko-klimatyczne, zbliżone do walorów południa Europy, gwarantujące wyśmienite warunki do letniego wypoczynku nad morzem przez co najmniej 5 miesięcy w roku. Znajduje się tu również wiele zabytków i pełny zakres infrastruktury turystycznej oraz towarzyszącej. Z tego względu region czarnomorski jest najbardziej atrakcyjnym i najczęściej odwiedzanym regionem turystycznym Bułgarii, a zarazem jednym z najatrakcyjniejszych w Europie. Koncentruje ponad 2/3 całej bazy noclegowej i świadczy 4/5 wszystkich noclegów dla turystów zagranicznych w Bułgarii. W jego obrębie

⁷ M. Derwich, *Bułgaria*, Wyd. Petit Fute, Wrocław 2007, s. 32

wyróżnia się 2 podregiony: północny, od granicy rumuńskiej po dolinę rzek i Dwojnicy (Obzor), oraz południowy obejmujący resztę wybrzeża do granicy z Turcją. Przede wszystkim są to ośrodki takie jak; Warna, Złote Piaski, Nesebyr, Pomirje, Burgas, Sozopol.

ZŁOTE PIASKI - Perła Bułgarskiej Riwieri położona na północ od Warny w Parku Narodowym Złote Piaski. Słynie ze kąpanej w słońcu złocistej 3,5 km plaży sięgającej do 100 m szerokości. Corocznie za ekologię i czystość kurortu, Złotym Piaskom przyznawana jest prestiżowa nagroda Błękitnej Flagi. W miasteczku, zwłaszcza w sezonie odbywają się liczne imprezy kulturalne - koncert zespołów ludowych, festiwale muzyczne, festiwal piwa oraz parada samochodów w stylu retro.

WARNA - tu nad samym Morzem Czarnym usytuowane są znane uzdrowiska i ośrodki lecznicze oraz delfinarium. W mieście tym, zwłaszcza w sezonie letnim odbywa się wiele ciekawych imprez kulturalnych, takich jak Warneński Festiwal Letni oraz spektakle teatralne w Rzymskich Termach. W Ogrodach Nadmorskich można obejrzeć widowiska baletowe i operowe na świeżym powietrzu.

NESEBYR - leży na skalistej wysepce połączonej ze stałym lądem wąską groblą. Rzadkiej urody starówka-muzeum, z antycznymi, średniowiecznymi i odrodzeniowymi budowlami, znajduje się na Liście Dziedzictwa Kulturalnego i Przyrodniczego UNESCO. Nesebyr nazywany jest „miastem 40 cerkwi”, ale w przeszłości było ich ponad 80⁸. Kolejnym często odwiedzanym bułgarskim regionem jest Macedonia Piryńska, która leży w południowo-zachodniej części Bułgarii. Jest częścią geograficznego regionu, który na Bałkanach tworzy dość duży obszar podzielony między obecne państwa: Macedonię (tzw. Macedonia Wardarska), Grecję (tzw. Macedonia Egejska), Bułgarię (Macedonia Piryńska), niewielka część Macedonii znajduje się także na obszarze Albanii. W regionie tym, znajduje się wiele interesujących obiektów – do najważniejszych należy słynny Monaster Ryłski. Dużą atrakcją regionu stanowi Bansko – zimowy kurort górski, który ze względu na swe położenie oferuje wiele sposobów spędzenia wolnego czasu także w okresie letnim. W górach ośrodki sportów zimowych które przyciągają rzesze turystów to: Borowec, Pamporowo. Dla entuzjastów narciarstwa i snowboardingu w górach Riła przygotowano około 45 km tras zjazdowych (najdłuższych w Bułgarii) o różnorodnym stopniu trudności. Borowiec dwukrotnie organizował Puchar Świata w narciarstwie alpejskim, co tylko potwierdza profesjonalizm przygotowania tras zjazdowych. Urzekające sosnowe lasy, pokryte śnieżnym kożuchem, zachęcają do jazdy poza trasami, a i

⁸ <http://przewodnik.onet.pl/1228,1823,1059513,nesebyr,artykul.html>, 05.03.2009

miłośnicy narciarstwa biathlonowego znajdą trasy przygotowane specjalnie dla nich, uważane za jedne z najlepszych na świecie. Liczne bardzo często odwiedzane przez turystów uzdrowiska z wodami mineralnymi to: Momin Prohod, Chisaria, Bankia, Welingrad, Sandanski. Kąpielami i okładami błotnymi leczy się tam wiele chorób i schorzeń, m.in. przewodu pokarmowego i moczowego, choroby kobiece, jak również schorzenia skóry, paraliż i rwę kulszową.

Atrakcje turystyczne

Na terenie Bułgarii znajduje się dziewięć zabytków wpisanych na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO. Prócz nich, zobaczyć można wiele innych obiektów o znaczeniu historycznym, kulturowym i przyrodniczym. W Bułgarii znajduje się 160 monastyrów, 150 uzdrowisk i 4 ośrodki narciarskie. Wśród atrakcji kraju trzeba także wymienić pięć łańcuchów górskich, położonych niedaleko od siebie, ale zaskakująco różnych, zarówno pod względem krajobrazu, jak i charakteru ich mieszkańców. Na szczególną uwagę zasługuje niezwykła architektura takich miast – skansenów, jak Kopriwstiza, Bożenci, Sziroka Luka i Żerawna. Historia nadmorskich miasteczek Nesebyr i Sozopol sięga czasów starożytnych Greków. Weliko Tyrnowo pamięta średniowiecze, a stara część Płowdiwia pochodzi z okresu odrodzenia narodowego w XIX w. Niezwykły urok zachowały wioski Mełnik i Bansko. Niestety w większości muzeów i galerii zamieszczono opisy jedynie w języku bułgarskim. Do wyjątków należą Narodowe Muzeum Historyczne i Międzynarodowa Galeria Sztuki w Sofii, w których eksponaty opisane są także po angielsku⁹. Polacy, którzy uczyli się języka rosyjskiego, powinni bez większego trudu odczytać i zrozumieć bułgarskie wyrazy, gdyż język bułgarski jest bliski rosyjskiemu. W Bułgarii działa dużo dobrych prywatnych restauracji. Ceny są w nich do dwóch trzecich niższe niż w porównywalnych obiektach na zachodzie Europy, a kuchnia bułgarska jest bardzo urozmaicona i smaczna.

Co warto zobaczyć:

⁹ P. Hellander, op.cit., s. 38

- **Rezerwat Przyrody Srebyrna**, charakteryzujące się pięknym Jeziorem Srebrna przy Dunaju, na zachód od miasta Silistra. Jego unikatowość wynika z faktu, że stanowi miejsce zatrzymania się ptaków lecących z Europy Północnej, do Centralnej Afryki. Jezioro i jego okolica zostało ogłoszone rezerwatem przyrody w 1948 roku, na obszarze 600 ha¹⁰. Gnieździ się tutaj ponad 100 gatunków ptaków.
- **Park Narodowy Pirin**, obejmujący znaczną część pasma górskiego Pirin, na obszarze 40332,4 ha. Nazwa gór pochodzi od słowiańskiego boga, Perun. Są to drugie co do wielkości góry w Bułgarii. W parku rośnie ponad 2000 gatunków roślin, z których 133 uznanych jest za ginące. Są to m. in. pirinski niedźwiedź, wilki, dzikie kozy bałkańskie. W parku znajduje się ponad 120 jezior.
- **Jeździec z Madary**, to płaskorzeźba wyrzyta w skale z VIII w. Znajduje się w północno-wschodniej części Bułgarii, w pobliżu wsi Madara. Relief został wykuty w piaskowcu na wysokości 23 m. przedstawia jeźdźca na koniu, biegnącego obok niego psa, oraz lwa przebitego włócznią. Figury są rzeczywistych rozmiarów, wysokości 2,3 m i szerokość 3,1 m¹¹.
- **Grobowiec Tracki w Kazanlyku**, to jeden z najstarszych, odkryty przypadkowo w 1944 roku, należy do pomników sztuki Traków, z okresu IV-III w. p. n. e. Znajdują się tam malowidła ściennie w czterech kolorach: czarnym, czerwonym, żółtym i białym. Obrazy przedstawiają sceny z życia władcy, takie jak bitwa, poczęstunek owcami przy stole, czy rytuał pogrzebowy.
- **Grobowiec tracki w Swesztari**, został odkryty w 1982 roku, w miejscowości Swesztari, w północnej Bułgarii. We wnętrzu grobowca budzą zachwyty figury kobiet, wysokie na 1,2 m. na suficie półokrągłej kopuły widać sceny z obrzędu przemiany zmarłego władcy w boga. W promieniu 2 km od niego jest zachowanych 26 grobowców różnej wielkości. Cały region jest obecnie rezerwatem archeologicznym.
- **Monastyr Rilski**, to drugi co do wielkości monastyr na półwyspie Bałkańskim i największym w Bułgarii. Dla Bułgarów od wieku był ważnym ośrodkiem chrześcijaństwa, kultury i oświaty. Założony został w X w. przez Św. Iwana Rilskiego w południowo-zachodniej części gór Riła na wysokości 1147 m n. p. m. Ma kształt czworoboku o powierzchni 3200 m kw. W czteropiętrowych budynkach znajduje się

¹⁰ P. Hellander, ibidem., s. 39

¹¹ http://www.zgapa.pl/zgapedia/Jeździec_z_Madary.html, 10.03.2009

ponad 300 cel mnichów i 4 kaplice¹². Ściany i sufity monastynu pokryte są malowidłami i rzeźbami. Zachowanych jest wiele ksiąg chrześcijańskich, oraz relikwie Św. Iwana Rilskiego.

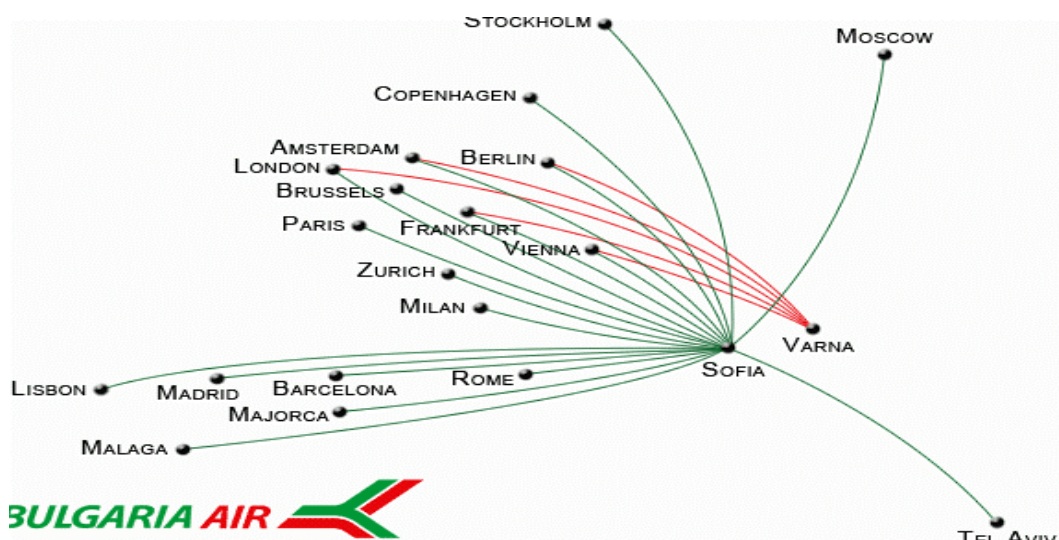
- **Zespół Cerkwi wykutych w skale Iwanowie**, znajdujące się przy wsi Iwanowo, 21km na południowy- zachód od Ruse. W skale nad rzeką Rusenski Łom są wykute cerkwie i cele mnichów. Pochodzą one z XII wieku, kiedy to w okolicy istniało 40 skalnych cerkwi. Mieszkańcami byli wyznawcy isihazma, którzy to szukali wewnętrznego poznania i zgłębienia własnego istnienia. W 2004 roku kompleks odnowiono i otwarto dla zwiedzających

Dostępność komunikacyjna

Przelot samolotem z Polski do Bułgarii

Bułgaria to kraj ogromnie lubiany przez turystów z całego świata – w dobie tanich lotów lotniczych, kraj ten nigdy nie był tak dostępny jak dzisiaj. Lotniska w Bułgarii obsługują loty takich linii lotniczych jak: Austrian, Alitalia, Air Malta, Lufthansa, LOT. Tanie linie lotnicze oferują przeloty z Polski (np. z Warszawy) do Bułgarii do takich miast jak Sofia – stolica kraju oraz do Płowdiw. Są także przeloty do Burgas, Warny i Silistry(z przesiadkami). Zakres cenowy przelotu w obie strony jest bardzo duży. Zależy to od przewoźnika, ilości przesiadek oraz miesiąca w jakim chcielibyśmy lecieć. Na dzień dzisiejszy (marzec 2009) najniższa cena za bilet dla jednej osoby w dwie strony do Sofii to 643 PLN, a najdroższe sięgają nawet 2000 PLN. Podróż samolotem z Warszawy do Sofii trwa około 2 godzin.

¹² http://skarby-swiata.pl/bulgaria-zabytki-wczasy/bulgaria/monastyr_rilski.html, 10.03.2009

Rys. 4 Loty Bulgaria Air

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: <http://www.skyscanner.pl>

Autokarem do Bułgarii

W ostatnich latach sposób podróżowania tym środkiem transportu cieszy się mniejszą liczbą chętnych. Związane jest to głównie z dość długim czasem podróży, który sięga nawet 35 godzin. Jest jeden plus aby wybrać ten rodzaj transportu, a jest to cena – zazwyczaj około 600 zł. Takie autokary kursują np. z Katowic do Sofii.

Tab. 7 Sieć drogowa Bułgarii na tle innych krajów regionu

	Całkowita długość dróg utwardzonych (km)	Gęstość sieci drogowej (km/1 tys. km ² powierzchni)	Całkowita długość autostrad (km)	Gęstość sieci autostrad (km/1 tys. km ² powierzchni)
Bułgaria	37 300	336	331	3,0
Rumunia	78 500	330	230	1,0
Polska	250 000	800	673	2,2
Czechy	55 000	700	627	8,0
Węgry	82 000	880	650	7,0

Źródło: www.pmrpublications.com.pl

Samochodem do Bułgarii

Podróż samochodem jest jedną z najczęściej, zaraz po samolocie wybieraną formą podróży do Bułgarii. Mamy do wyboru kilka tras.

Przez Ukrainę przejazd na odcinku około 100km jedynie tranzytem. Zaletą jest możliwość przejazdu przez Ukrainę a wadę ryzyka z tym związane i utrata czasu. Odległość Warszawa PL -

Varna BG tą drogą wynosi 1600km. Trasa polecana turystom lubiącym egzotykę i niespodzianki (zwłaszcza na granicy)

Przez Węgry. Trasa tylko przez kraje EU¹³. Nie wymagany jest paszport, przejścia graniczne są symboliczne. Drogi na Węgrzech bardzo ładne. Zarówno przez Węgry jak i Słowację można przejechać sprawnie bez żadnych opłat. Odległość do Varny jest taka sama jak w przypadku pierwszym. Bardziej cywilizowana i bezpieczna trasa jest przez Węgry, osoby lubiące przygody i wschód mogą się wybrać przez Ukrainę.

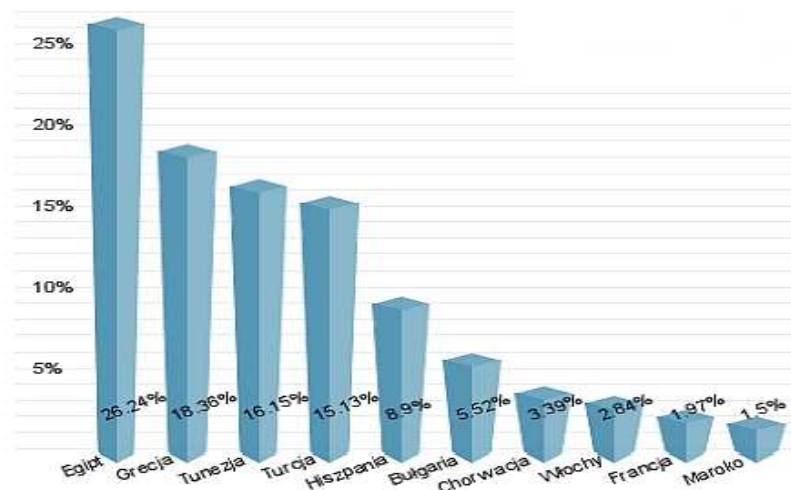
Rys. 5 Trasa z Polski do Bułgarii

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: T. Lankamer, *Atlas geograficzny*, Polskie Wydawnictwo kartograficzne, Warszawa, 2006, s. 36

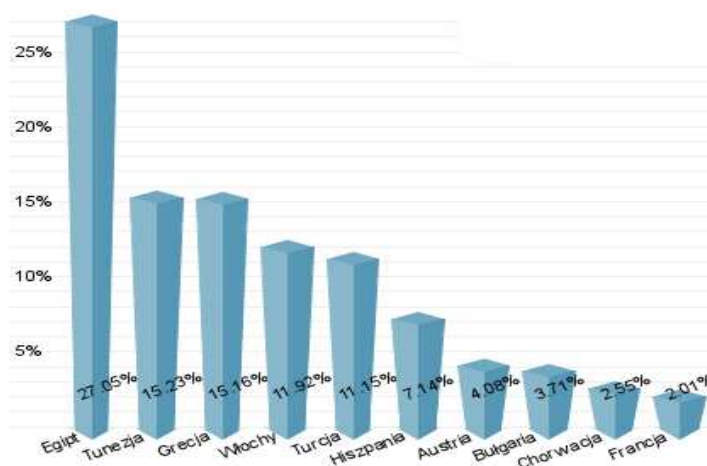
II Rynek recepcji turystycznej Bułgarii

1. Rynek Bułgarii jako część regionu / subregionu w międzynarodowym ruchu turystycznym

¹³ T. Lankamer, *Atlas geograficzny*, Polskie Wydawnictwo kartograficzne, Warszawa, 2006, s. 36

Rys. 6 Najczęściej odwiedzane państwa w okresie od 01.08.2008 do 31.08.2008
Źródło: centrum prasowe easygo

Rys. 7 Najczęściej wybierane państwa w okresie od 01.04.2008 do 31.03.2009 :
Źródło: Centrum prasowe easygo

Statystyki sprzedaży ofert w styczniu 2009 roku, pokazują bardzo ciekawy dualizm w wyborach zakupowych naszych rodaków. Aż 24,66% klientów wybrało odpoczynek w ciepłym i gościnnym Egipcie, ale tylko 0,82% klientów mniej kupiło w tym samym czasie alternatywne oferty narciarskie do Włoch.

Kolejne pozycje to klimatyczna przeplatanka. Na miejscu czwartym znalazła się Tunezja z wynikiem 13,87%, a na piątym Grecja 8,43% klientów. Pozycja szósta to znowu zimowe stoki, tym razem Austrii z wartością 7,98%. Kolejne miejsca zajęły Hiszpania 7,43%, Turcja 6,53%, Maroko 2,99% i Bułgaria 2,54%. Ostatnią pozycję styczniowego TOP 10 w POP turystyce zajęły zimowej o tej porze roku Czechy z wynikiem 1,72%¹⁴.

¹⁴ <http://www.easygo.pl> , 10.03.2009

Bułgaria leży na Półwyspie Bałkańskim, który stale się rozwija. Jest zaraz za Grecją i Turcją najczęściej odwiedzanym krajem tego regionu. To piękny kraj, z wielu naturalnych zalet: przyjemny klimat, spektakularne wybrzeża Morza Czarnego z doskonałą plażą, malownicze regiony górskie, lasy kopalnych, uzdrowiska termalne i obfitości wsi przyciąga turystów. Ponadto jest kulturowo zróżnicowane i bogate w historycznych miejscach. Turystyka stanowi więc ważny sektor Bułgaria, szczególnie w okresie przechodzenia od komendy do gospodarki rynkowej, gdzie ma potencjał, aby przyciągnąć większe rzesze turystów, którzy przyczynią się do dobrobytu w kraju. Napływ turystów z całego świata do Bułgarii, którzy zostawiają rocznie setki milionów Euro, sprawia że Bułgaria ciągle się rozwija pod względem turystycznym co roku oferując odwiedzającym coraz to nowe atrakcje, które skłonią ich do ponownego przyjazdu.

Tab. 8 Kraje świata przyjmujące największą liczbę turystów zagranicznych

	1995	2000	2005	2006	2007	Zmiana % 07/06
ŚWIAT OGÓŁNIE	536,0	683,0	803,0	847,0	903,0	6,6
1. Francja	60,0	77,2	75,9	78,9	81,9	3,8
2. Hiszpania	34,9	47,9	55,9	58,3	59,2	1,7
3. USA	43,5	51,2	49,2	51,0	56,0	9,8
4. Chiny	20,0	31,2	46,8	49,9	54,7	9,6
5. Włochy	31,1	41,2	36,5	41,1	43,7	6,3
.						
39. Bułgaria	3,5	2,8	4,8	5,2	5,2	-0,1
.						
50. Puerto Rico	3,1	3,3	3,7	3,7	3,7	-0,9

Źródło: <http://www.intur.com.pl/trendy.htm>

Tab. 9 Przyjazdy turystów zagranicznych do krajów Europy Środkowo - Wschodniej

KRAJ/REGION	PRZYJAZDY w tys.		ZMIANY %	
	2006	2007	06/05	07/06

<u>EUROPA ŚRODKOWA</u> <u>WSCHODNIA</u>	91,201	95,953	4,3	5,2
Bułgaria	5,158	5,151	6,6	-0,1
Czechy	6,435	6,680	1,6	3,8
Estonia	1,940	1,900	1,2	-2,1
Węgry	9,260	8,638	-7,2	-6,7
Łotwa	1,535	1,653	37,5	5,5
Litwa	2,180	...	9,0	...
Polska	15,670	14,975	3,1	-4,4
Rumunia	1,380	1,551	-3,5	12,4
Rosja	20,199	...	1,3	...
Słowacja	1,612	1,685	6,4	4,5

Źródło: <http://www.intur.com.pl/trendy.htm>

2. Liczba przyjazdów do Bułgarii

Choć rozwój przemysłu turystycznego w latach 1960 był w części, w celu przyciągnięcia turystów, przeważająca ich większość pochodziła z innych państw socjalistycznych. Teraz trend ten uległ zmianie. Największą liczbą przyjazdów do Bułgarii, kraj ten może poszczycić się przedstawiając statystyki z lat 80-tych ubiegłego wieku. W następnych dziesięcioleciach zainteresowanie tym krajem spadło, ale jak wynika z wielu źródeł, liczba turystów odwiedzających Bułgarię w ostatnich latach stopniowo wzrasta.

Najwięcej turystów zagranicznych odwiedzających Bułgarię przybywa z Turcji, Serbii oraz Grecji. Liczba Polaków którzy odwiedzili Bułgarię plasuje „nas” na 9 miejscu pod względem ilości przyjazdów do tego Bałkańskiego kraju. Bułgaria ma reputację jako relatywnie tanie i atrakcyjne miejsce turystyki, ale ma również reputację nieskuteczności, niskiej jakości usług i zakwaterowania, co może zniechęcić tych turystów, którzy mogą pozwolić sobie zapłacić więcej za bezpieczeństwo i zaufanie. Kluczem do poprawy jakości i wiarygodności jest dobre zarządzanie w przemyśle krajowym a także, co bardzo istotne w przemyśle międzynarodowym.

Tab. 10 Turyści zagraniczni przyjeżdżający do Bułgarii (tys.)

Rok	200	2001	2002	2003	2004	2005	Zmiana % 2005/2004
Ogółem	4922	5103	5562	6240	6981	7282	+4,31

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Rynek podróży* nr 6-7, czerwiec-lipiec 2006

Jak przedstawia powyższa tabela, liczba turystów zagranicznych do Bułgarii z roku na rok ma tendencję wzrostową.

W 2008 roku, Bułgarię odwiedziło 5 779 828 turystów co oznacza wzrost w porównaniu do 2007 r. o 12,2%. Natomiast liczba cudzoziemców przyjeżdżających do Bułgarii w styczniu 2009 roku była niższa o 10% w porównaniu ze styczniem roku poprzedniego. Natomiast liczba Bułgarów podejmujących wyjazdy za granicę była o 30% niższa w odniesieniu do tego samego okresu.

Tab. 11 Przyjazdy turystów z Polski

Rok	Liczba turystów	Wzrost w %
2000	18968	42
2001	31492	70
2002	48738	55
2003	61819	27
2004	99684	61
2005	113544	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Rynek podróży*, czerwiec- lipiec 2006

Tab.12 Przyjazdy turystów UE do Bułgarii (1996-2001)

rok	1996	1997	1998*	1999*	2000*	2001*	2001/2000 %
ogółem	2191911	2335626	1973437	2084746	2354052	2755717	+17.06%
ogółem z UE	235848	506288	605743	672388	797687	1008219	+26.41%
udział UE	10.76%	21.68%	30.70%	32.26%	33.89%	36.59%	+2.7%
kraje UE							
AUSTRIA	3773	3978	5233	7075	8382	27253	+225.14%
BELGIUM	4249	4469	9302	10830	17499	24946	+42.56%
UNITED KINGDOM	32044	68249	68678	53114	51973	69202	+33.15%
GERMANY	104000	194800	173216	206250	263004	374323	+42.31%
GREECE	44625	138276	255457	294291	321652	344677	+7.16%
DENMARK	6573	6841	8660	12022	15035	19372	+28.85%
SPAIN	11611	3917	3504	3233	4046	4681	+15.69%
ITALY	7797	11513	14858	13486	16421	17318	+5.46%
IRELAND		2304	4505	3952	3859	5201	+34.78%
LUXSEMBURG		152	147	184	227	387	+70.48%
NETHERLANDS	8911	8260	13344	13340	14193	15422	+0.66%
PORTUGAL		535	966	730	679	984	+44.92%
FINLAND	3676	14797	12948	14555	19275	29178	+51.38%
FRANCE	10376	22009	17380	13052	21414	27305	+27.51%
SWEDEN	6663	26188	17735	26294	39996	47970	+19.93 %

Źródło: http://www.btch.org/statistics_analyses/eng/bul_tourizm.html

W ciągu siedmiu pierwszych miesięcy 2006 roku Bułgarię odwiedziło ponad 2,8 mln turystów zagranicznych w tym 64 tys. turystów z Polski. Jeśli nie brać pod uwagę gości z krajów sąsiadujących, Polacy zajmują piąte miejsce wśród turystów wybierających Bułgarię na miejsce wypoczynku. Z nieco bardziej oddalonych krajów najwięcej przyjechało w 2006 roku Niemców, Brytyjczyków, Rosjan, Czechów. Swego rodzaju nowym zjawiskiem w bułgarskiej turystyce jest bardzo szybko rosnąca liczba Rumunów. Wbrew pozorom nie jest to turystyka zakupowa, lecz typowe przyjazdy na wypoczynek.¹⁵

3. Kierunki z których przyjeżdżają turyści

Zdecydowana większość turystów przybywających do Bułgarii przyjeżdża z Europy. Są to głównie podróżni z krajów sąsiadujących (Grecja, Turcja) ale i turyści z krajów Europy Zachodniej upodobałi sobie ten kraj z racji niezbyt wygórowanych cen w stosunku do usług. Również Polacy z roku na rok coraz częściej odwiedzają Bułgarię. W ogólnej liczbie turystów którzy odwiedzili Bułgarię w 2008 roku, Polacy stanowili 2,7% z liczbą 156 939 turystów

¹⁵http://www.turinfo.pl/p/ak_id,27505,,bulgaria,w_bulgarii,wypoczynek,urlup,turysci,dla_turystow,panstwo_wa_agencja.html, 11.04.2009

przy dynamice wzrostu 9% w porównaniu do 2007 r. Pozostałą niewielką część stanowią turyści z Ameryki Północnej (USA, Kanada), Azji, Bliskiego Wschodu¹⁶.

4. Profile turystów

Ze względu na niezbyt wysokie koszty pobytu w Bułgarii spora część turystów to ludzie młodzi. Często przyjeżdżają w kilkusobowych grupach, podróżując własnymi autami (z Polski, Niemiec, Rumunii czy Turcji) lub też coraz popularniejszymi i coraz tańszymi przelotami czarterowymi z biur podróży czy też rejsowymi. Turyści do 25-30 roku życia często są utrapieniem dla mieszkańców bawiąc się dosyć głośno do późnych godzin wieczornych. Natomiast osoby starsze, które przybywają do Bułgarii nastawiają się na relaksacyjny, spokojny wypoczynek zasilając budżet państwa i jego mieszkańców zakupami w sklepach z pamiątkami jak również wyjazdami na wycieczki w celu poznania tego urokliwego państwa.

5. Odwiedzane regiony

Bułgaria dzieli się na 5 regionów, jednak to wybrzeże Morza Czarnego jest najchętniej odwiedzanym przez turystów regionem Bułgarii. Z roku na rok przyjeżdża tu coraz więcej osób, skuszonych wyjątkowym klimatem i bogatą ofertą usług turystycznych. Turystyka na wybrzeżu rozwinęła się w latach 60. XX w., choć już wcześniej istniało tu kilka ośrodków wczasowych. Na czarnomorskie wybrzeże zjeżdżali dygnitarze z krajów bloku komunistycznego, co sprawiło, że region ten szybko stał się luksusowy. To z kolei zachęciło do przyjazdu mieszkańców Europy Zachodniej, oczarowanych egzotyką tego miejsca i atrakcyjnymi cenami. Przypominało to gwałtowny rozwój turystyki na Wybrzeżu Dalmatyńskim w ówczesnej Jugosławii. Po upadku komunizmu ruch turystyczny znacznie się zmniejszył. Wczasowicze powrócili na bułgarskie plaże nad czyste morze dopiero w połowie lat 90. XX w. W ten sposób przemysł turystyczny odrodził się nie tylko na wybrzeżu, ale również w pozostałych częściach kraju. Poza obcokrajowcami, szczególnie licznymi w porze letniej, na wybrzeżu są Bułgarzy, dla których region ten jest najpopularniejszym miejscem wypoczynku. Wreszcie, na wybrzeżu Morza Czarnego znajdują się liczne ośrodki

¹⁶ <http://www.bulgaria.gov>, 11.04.2009

talasoterapii, uzdrowiska i kąpieliska: Albena, Warna, Święci Konstantyn i Helena, Burgas i Pomorie. Wody ze źródeł mają rozmaite właściwości lecznicze i są słabo mineralizowane.

BURGAS - jest czwarte co do wielkości miasto w Bułgarii. Znajduje się ono na półwyspie, w zachodniej części zatoki Burgaskiej. Otoczone jest trzema jeziorami: Burgaskim, Atanasowskim i Mandrenskim. Klimat tutejszy charakteryzuje się łagodną zimą i długim, słonecznym latem. Pierwszymi mieszkańcami tych terenów byli Tracy. Następnie istniało tu rzymskie miasto – Deultum, później zwane Dewelt. Nieco później rozwinęło się tu centrum lecznicze, u źródeł wody mineralnej. W Średniowieczu wzniesiony został zamek warowny "Pirgos", w XVII w. przemianowany na Burgas. W tym regionie są takie kurorty i miasta jak: Obzor, Słoneczny Brzeg, Elenite, Neseber, Pomorie, Rawda, Sveti Vlas, Sozopol, Primorsko, Diuni, Sinemorec, Carewo, Lozenec i inne małe wioski.

WARNA - jest morską stolicą Bułgarii oddaloną od Sofii o 470 km i jest największym miastem na bułgarskim wybrzeżu. Miasto jest położone amfiteatralnie wzdłuż wygięcia Zatoki Warneńskiej i jeziora, wokół niego znajduje się wyjątkowo piękna dzielnica willowa. Tutaj znajduje się największy port bułgarski. Od najdawniejszych czasów osiadłe na tych terenach plemiona uprawiały rybołówstwo. Znalezione pozostałości osad rybackich zbudowanych na podporach w wodach jezior. W warneńskim Muzeum Archeologicznym znajdują się najstarsze w świecie ozdoby ze złota.

GÓRY PIRIN - Pirin to rajski zakątek. Malowniczo usytuowany w Południowo-Zachodniej Bułgarii łańcuch górski łączy w sobie wyniosłe szczyty z urodzajnymi dolinami, przeszłość historyczną i żywe tradycje, mity i legendy. Wyniosły Pirin proponuje miłośnikom sportów zimowych wzorowo utrzymane trasy zjazdowe i wyciągi. W Parku Narodowym "Pirin" jest wiele eko-ścieżek i tras turystycznych, a także komfortowe hotele w malowniczych miejscowościach wypoczynkowych - Bansko, Dobriniszte, Razłóg. Miasteczka te noszą urok i romantykę stylu bułgarskiego Odrodzenia i strzegą tradycji i obyczajów ludowych. Pirin, ze swym szczytem Wichren (2914 m n.p.m.), jest drugim w Bułgarii i trzecim na Półwyspie Bałkańskim - pod względem wysokości – łańcuchem górskim¹⁷.

GÓRY RILA - Góry Rila to najwyższy łańcuch górski na Półwyspie Bałkańskim, ze szczytem Musala (2925 m n.p.m.), zajmujący 6 miejsce pod względem wysokości w Europie. Panuje tu kontynentalny i przejściowo-śródziemnomorski klimat. W dziale wschodnim wznosi się najwyższy oraz jeszcze 11 szczytów, znajdują się Musalenskie Ezera i kurort

¹⁷ P. Hellander, op.cit., s. 47

Borowec. W części środkowej - Centralna Riła - jest wiele jezior polodowcowych, wśród nich znajduje się największe tego typu jezioro na Półwyspie Bałkańskim – Smradliwoto. Północno-Zachodnia Riła to między innymi - symbol bułgarskiego alpinizmu – szczyt Maliowica (2730 m) oraz największe na Półwyspie Bałkańskim jeziora – Sedemte Rilski Ezera.

GÓRY RODOPI - To najbardziej mityczne góry w Bułgarii według legendy to właśnie tu żył i królował Orfeusz. Najbardziej znanym kurortem narciarskim w tym rejonie to Pamporowo. Swoją unikalną przyrodę i nowoczesną bazę narciarską doceniły od dawna przyjeżdżający co roku turyści z Europy zachodniej¹⁸.

6. Cele przyjazdów

Osoby odwiedzające Bułgarię to przede wszystkim turyści, którzy spędzają 3-14 dni na wypoczynku. Stanowią oni ponad połowę wszystkich podróżujących. Coraz więcej osób decyduje się na podróż do tego państwa w celach biznesowych zarówno w prywatnych interesach jak i w imieniu wielkich korporacji (ok. 400 tys.). Dzieje się tak za sprawą atrakcyjnego rynku inwestycyjnego w tym kraju. Kolejnymi przyjezdnymi są osoby przejeżdżające przez Bułgarię tranzytem. Znikoma część to osoby, które wybierają się w celach rodzinnych lub towarzyskich (ok. 50 tys.).

Tab. 13 Cele przyjazdów do Bułgarii

CEL PODRÓŻY	ILOŚĆ OSÓB
Turyści	4 218 713
Odwiedzający	75 162
Cele biznesowe	375 613
Tranzyt	2 574 464
Inne	481 795

¹⁸ M. Derwich, op.cit., s. 33

Źródło: Opracowanie własne na podstawie:
http://www.nsi.bg/SocialActivities_e/Tourism_e.htm

7. Środki lokomocji

Komunikacja wewnątrzkrajowa

Samoloty Balkan Bulgarian Airlines kilka razy dziennie latają z Sofii do Warny i Burgas (50 \$ w jedną stronę, 1godz.).

Bulgaria posiada dość gęstą sieć dróg oraz autostrad. Łączna sieć tych pierwszych wynosi ponad 44 000 kilometrów z czego 99% posiada utwardzoną nawierzchnię. Sieć autostrad wynosi 479 kilometrów i obejmują pięć linii którymi są:

- Autostrada A2 *Czarnomorska* - Warna-Burgas (w budowie)
- Autostrada A1 - Sofia-Burgas (w budowie)
- Autostrada A3 - Sofia-Jablanica oraz Warna-Szumen (w budowie)
- Autostrada *Struma* - Sofia-Saloniki (w budowie)¹⁹

W Bułgarii powstaje coraz więcej prywatnych firm przewozowych. Autobusy dalekobieżne kursują także do miejscowości, do których nie dociera kolej. Ceny biletów w prywatnych autobusach są takie same, jak w mocno zużytych autobusach państwowych. Prywatne mikrobusy okupują także krótsze trasy, szczególnie na wybrzeżu, pomiędzy głównymi ośrodkami miejskimi i kurortami górskimi.

Łączna długość bułgarskiej sieci kolejowej wynosi 4278 km. Narodowymi przewoźnikami są Bułgarski Dyrżawni Żeleznici. Pociągi podzielone są na następujące kategorie: ekspres, pospieszny i osobowy. Pociągi z Sofii do Burgas kursują przez Karłowo lub Płowdiw, a do Warny przez Karłowo lub Gorna Oriachowicę. Najbardziej malownicza trasa kolejowa na terenie Bułgarii to odcinek z Sofii do Mezdry przez wąwóz Iskyr, na szlaku do Plewenu²⁰.

¹⁹ <http://krupnik.pl/galeria/bulgaria.dojazd>, 20.04.2009

²⁰ P. Hellander, op.cit., s. 58

Podróżowanie po Bułgarii własnym samochodem lub motocyklem jest jak najbardziej możliwe, ale nie zawsze przyjemne. W przeciwieństwie do autostrad, stan techniczny zwykłych dróg pozostawia wiele do życzenia.

Podróż po tym kraju rowerem nie jest zbyt popularna, ale może być całkiem wygodna. Stan dróg jak widnieje powyżej nie należy do najlepszych, ale z drugiej strony, poza głównymi szlakami, natężenie ruchu samochodowego jest niewielkie. Przewiezienie roweru autobusem dalekobieżnym lub pociągiem kosztuje 4 lewy.

Po wodach przybrzeżnych Morza Czarnego, pomiędzy Warną, Nesebyrem, Pomoriem, Burgas i Sozopolem, kursują liczne wodoloty. Połączenia wodne utrzymywane są również na Dunaju, od Ruse do Widina. Wodoloty są bardzo popularne wśród turystów. Na wycieczkę hydrobusem można się wybrać także na trasach Warn-Bałczik i Nesebyr-Sozopol.

Jeżeli chodzi o taksówki to są one tanie i jest ich całe mnóstwo, a od 1999 roku wszystkie muszą być pomalowane na żółto.

8. Długość pobytu

Pobyt turystów przyjeżdżających do Bułgarii rzadko kiedy przekracza okres 14 dni. Z reguły są to przyjazdy rekreacyjne trwające od tygodnia do maksymalnie dwóch tygodni w zależności od możliwości finansowych. Wykupowane wycieczki turystyczne w biurze podróży do Bułgarii w 90% są organizowane na okres 7dni, tj. 6 noclegów lub też na 2 tygodnie czyli 14 dni.

9. Miejsca zakwaterowania

Turyści przybywający do Bułgarii najczęściej wybierają noclegi w hotelach. Z danych na rok 2008 jest ich 1646. W samym 2008 r. oddano do użytku 120 hoteli. W sumie w 2008 roku było 3217 miejsc noclegowych, w tym hotele, motele, kempingi i pensjonaty. Najczęściej i najchętniej wybieranymi ośrodkami zakwaterowania były: Burgas (880 tys. noclegów) , Varna (900 tys.), Sofia (735 tys.), Dobich (190 tys.), Smolyan (178 tys.).

Tab. 14 Liczba miejsc zakwaterowania

Zakwaterowanie	*	**	***	****	*****	Total
Pokoje		20038	29662	14715	3646	68061
%		29.44	43.58	21.62	5.36	100

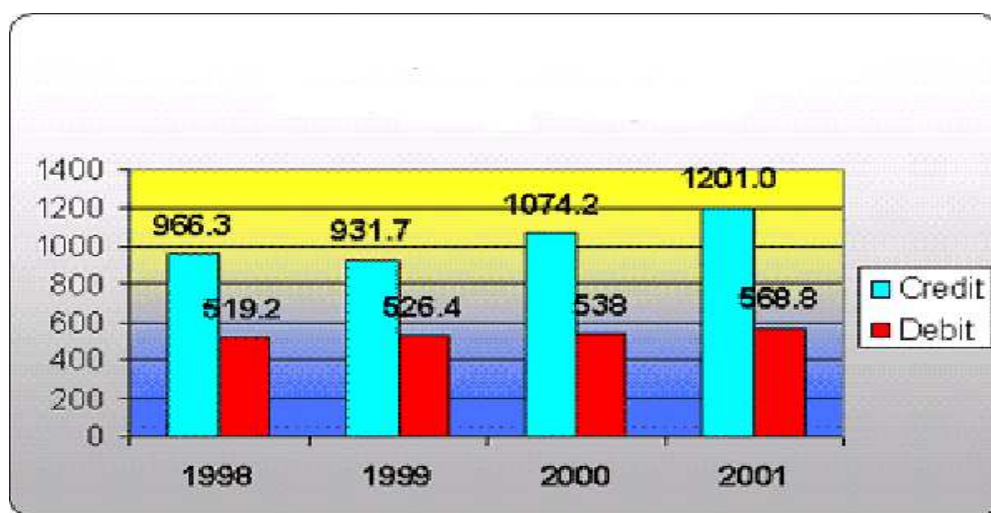
Źródło: Opracowanie własne na podstawie stron internetowych

Hotele bułgarskie są klasyfikowane według europejskich standardów. Oznacza to, że czym więcej gwiazdek (1-5), tym lepszy jest dany hotel, ma lepszą obsługę, ale i także wyższe ceny. Czterogwiazdkowe hotele w Bułgarii są w stanie zadowolić i tych najbardziej wymagających gości. Funkcjonują na zasadzie all inclusive, na swoim terenie mają baseny, saunę, małe sklepiki i praktycznie wszystko co potrzebne jest do wypoczynku. Ich cena, to około 450 zł/noc. Trzygwiazdkowe hotele można już zarezerwować za 140 zł/noc (dwa łóżka + śniadanie), ale ceny mogą wydzwignąć się aż do 400 zł. W takim pokoju otrzymamy do dyspozycji łazienkę z WC, suszarkę do włosów, TV, telefon, a w niektórych przypadkach także lodówkę i minibar²¹.

10. Dochody z turystyki przyjazdowej

Według danych Narodowego Banku Bułgarii, szacunkowe wpływy z turystyki wyniosły w roku 2005 około 1,9 mld USD i były o 5% wyższe w porównaniu z 2004r. (1,8 mld USD). Rok 2001 był niezmiernie pomyślny dla Bułgarii z wzrostem w liczbie obcych turystów przewyższających 17% i w dochodach od turystyki do bilansu płatności przewyższających 12%. Mimo wielkiego ataku terrorystycznego na WTC w Stanach Zjednoczonych, w Bułgarii rok 2001 okazał się absolutnie rekordowy pod względem dochodów z międzynarodowej turystyki.

²¹ <http://bulgaria.traveltip.pl/zakwaterowanie/>, 07.04.2009

Rys. 8 Bilans płatności turystycznych w Bułgarii (w mln USD)
 Źródło: http://www.btch.org/statistics_analyses/eng/bulgarian_tourism.htm

W roku 2000 bułgarskie dochody z turystyki stanowiły 0,23 % światowych dochodów z turystyki. 0,46% było z Europy, a 4,14 % stanowiły dochody z turystyki Europy Wschodniej. W roku 2001 nastąpił ogromny wzrost tego % i wyniósł on dla Bułgarii 4,5.²²

III – Rynek emisji turystycznej

Bułgarzy, jako mieszkańcy państwa średnio rozwiniętego i co za tym idzie średnio zamożni wybierają albo wypoczynek we własnych kurortach nad Morzem Czarnym lub wyjeżdżają głównie do krajów sąsiednich. Przede wszystkim do Grecji, Turcji i Serbii i Czarnogóry.

1. Liczba wyjazdów Bułgarów za granicę

Tab. 15 Liczba wyjazdów Bułgarów do innych krajów

Rok	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Zmiany % 05/04
Ogółem	2336	2730	3188	3403	3881	4234	9,10%

Źródło: *Rynek podróży*, czerwiec – lipiec 2008

²² http://www.btch.org/statistics_analyses/eng/bulgarian_tourism.htm, 21.04.2009

W roku 2007 Bułgarzy odbyli ogółem ponad 4,5 mln podróży zagranicznych, w tym ponad 1 mln miało charakter turystyczny.

2. Kierunki wyjazdów Bułgarów

Najbardziej popularnymi i najchętniej odwiedzanymi krajami przez obywateli Bułgarii są:

- Turcja - 1,2 mln
- Grecja 924 tys.
- Macedonia 329 tys.
- Serbia i Czarnogóra 484 tys.

3. Profile turystów bułgarskich

Ze względu na niski poziom życia Bułgarów i niewielkie dochody społeczeństwa, nie wszystkich jest stać na wyjazdy zagraniczne. Z reguły są to osoby w wieku średnim tj. około 35 lat o stabilnej sytuacji materialnej. Często są to osoby samotne lub małżeństwa z jednym dzieckiem (2+1).

4. Odwiedzane regiony

TURCJA - Alanya jest ogólnie nowoczesnym miastem i najczęściej odwiedzanym regionem Turcji z zachodnioeuropejskim charakterem, nastawionym tylko na masową turystykę²³. To ostatni wielkim kurortem (ponad 300 tys. mieszkańców) na wybrzeżu Morza Śródziemnego, na którym kończy się łańcuch wspaniałych plaż. W regionie tym dominują turyści z Rosji, Niemiec, Norwegii, Bułgarii, a także z Polski.

GRECJA - Riwiera Olimpijska jest miejscem, które godzi odwieczny dylemat: nad morze czy w góry. W czerwcu, wynurzając się z ciepłego morza, można podziwiać ośnieżone szczyty masywu wysokiego prawie na 3000 m. Pobliskie Litochoro jest bazą wypadową na Olimp. Ze skalistych perci szlaków turystycznych roztacza się rozległa panorama z żółtym paskiem plaż, oddzielającym zielony ląd od szafirowego morza. Riwiera Olimpijska słynie z łagodnego mikroklimatu, z ogromnej liczby kempingów i pokoi do wynajęcia oraz z niskich cen. Stanowi wygodną i w miarę pewną bazę noclegową dla zwiedzających południową **MACEDONIĘ**²⁴. To głównie ze względu na cenę, Bułgarzy wybierają ten region do odpoczynku.

²³ <http://pl.wikipedia.org/wiki/Alanya>, 11.04.2009

²⁴ http://plaze.onet.pl/2,1088594,riwiera_olimpijska,region.html, 11.04.2009

MACEDONIA - jest miejscem idealnym dla wszystkich szukających różnorodności. W samym środku górują ogromne Saloniki, prawie oderwane od kontynentu przez Półwysep Chalcydycki (Halkidiki). Mówi się, że życie jest tu o wiele przyjemniejsze niż w Atenach, a zabytki, które wyznaczają przebieg ulic głównej części miasta, nadają mu wyjątkowy urok²⁵.

5. Cele wyjazdów

Tab. 16 Wyjazdy mieszkańców Bułgarii za granicę ze względu na cel podróży i kraj docelowy w 2007 r.

Kraje docelowe	Ogółem	Cel podróży				2007 do 2006 %
		Turystyczny	Gościowy	Zawodowy	Inny	
Austria	119 625	41 234	8 022	65 662	4 707	128,5
Belgia	47 133	47 133	27 77	12 490	4 043	102,6
Wielka Brytania	121 880	14 815	17 849	65 212	24 004	154,6
Niemcy	294 291	84 296	25 714	160 330	23 951	122,8
Grecja	924 935	320 461	87 779	486 379	30 316	130,4
Hiszpania	156 941	61 852	18 769	58 506	17 814	102,6
Włochy	181 671	59 989	14 287	96 807	10 588	101,8
Macedonia	329 425	75 987	108 123	107 248	38 067	123,0
<u>Polska</u>	<u>25 422</u>	<u>8 252</u>	<u>2 023</u>	<u>14 280</u>	<u>867</u>	<u>108,9</u>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: www.nsi.bg/SocialActivities_e/Tourism_e.htm

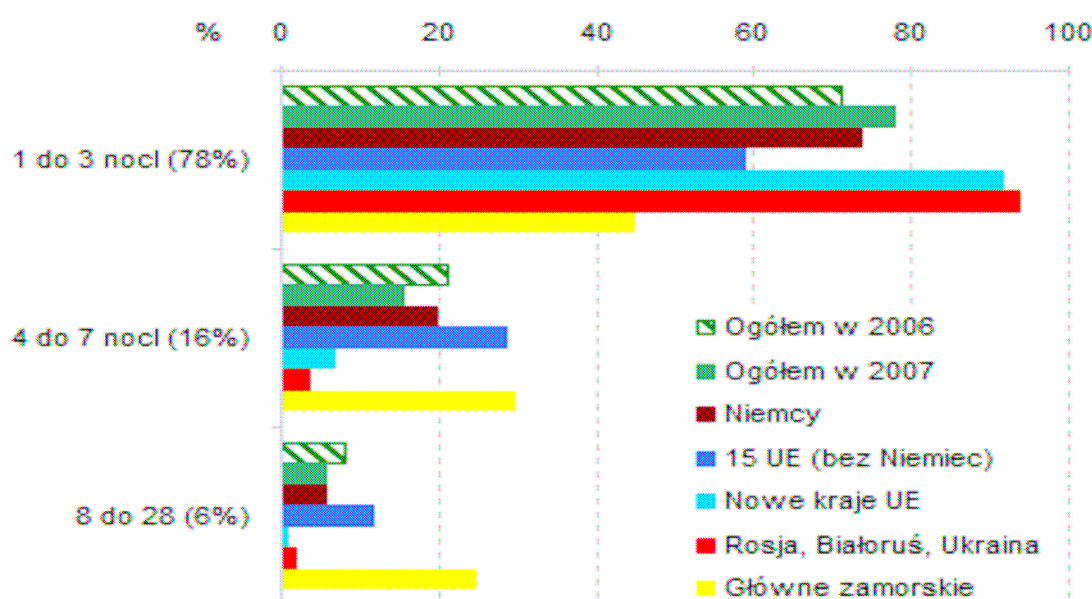
Głównym celem wyjazdów społeczności bułgarskiej jest turystyka zawodowa. W związku z tym że Bułgaria jest krajem z roku na rok bardzo szybko rozwijającym się, szuka wielu inwestorów, którzy poprawią „jej” sytuację. Chęć poznania innych, bardziej rozwiniętych krajów, zobaczenia wielu ciekawych atrakcji, motywuje Bułgarów do zakupu wycieczek

²⁵ <http://turystyka.wp.pl/artukul.html?wid=8688385&katn=1&lok=0:12>, 11.04.2009

(pełnego pakietu) w biurach podróży, ale też spora część podróżuje indywidualnie. Prawie 1,5 mln mieszkańców podróżuje w tym celu²⁶.

6. Długość pobytu

Podobnie jak przy czasie trwania pobytu cudzoziemców w Bułgarii, tak i pobyty Bułgarów za granicą z reguły trwa do 1-ego tygodnia (ponad 90%) – bardzo często 3 noce, ale też sporadycznie zdarzają się pobyty 2 tygodniowe i dłużej.

Rys. 9 Długość pobytu turystów (w tym Bułgarów) za granicą

Źródło: Badania Instytutu Turystyki w 2007 r.

7. Zakwaterowanie

Zakwaterowanie Bułgarów w krajach odwiedzanych ma miejsce głównie w hotelach (3/4 turystów), następnie w motelach i innych obiektach hotelowych. Na pola biwakowe i obiektach wypoczynku sobotnio – niedzielnego nie zanotowano napływu Bułgarów.

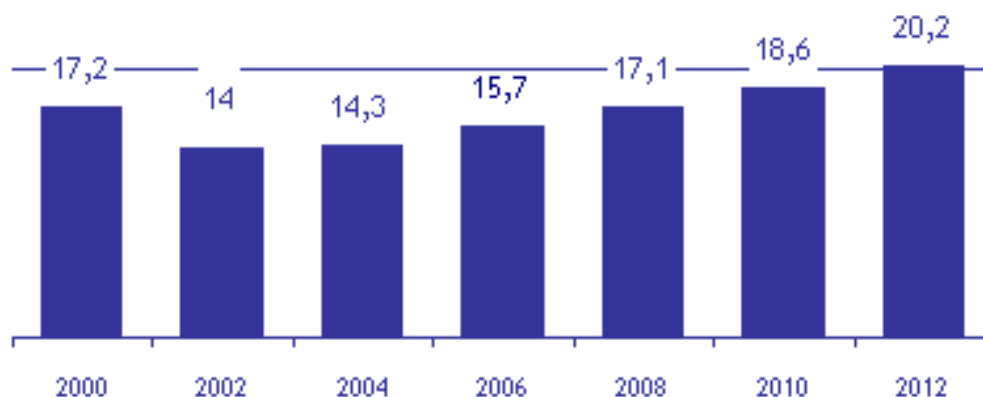
²⁶ www.nsi.bg/SocialActivities_e/Tourism_e.htm, 03.01.2009

Tab. 17 Bułgarzy korzystający z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania według rodzajów obiektów

Rok	2006
OGÓŁEM	6285
Hotele	4326
Motele	122
Pensjonaty	40
Inne obiekty hotelowe	432
Domy wycieczkowe	31
Schroniska	4
Schroniska młodzieżowe	86
Szkole schroniska młodzieżowe	90
Ośrodki wczasowe	27
Ośrodki kolonijne	0
Ośrodki szkoleniowo-wypoczynkowe	142
Domy pracy twórczej	3
Zespoły ogólnodostępnych domków tur.	28
Kempingi	21
Pola biwakowe	0
Obiekty wypoczynku sob.-niedz. i świąteczneg	0
Zakłady uzdrowiskowe	2
Pozostałe niesklasyfikowane	932

Źródło: *Turystyka w 2006 roku*, GUS, Warszawa 2007

IV Znaczenie rynku turystycznego Bułgarii dla Polski

Rys. 10 Zagraniczni turyści w Polsce (w mln osób)

Źródło: <http://static1.money.pl/i/a/32/22304.gif>

Zgodnie z oczekiwaniami (wprowadzenie wiz), spadła liczba gości zza wschodniej granicy: Białorusi, Ukrainy i Rosji.

W całym 2007 roku zanotowano 66,2 miliona przyjazdów cudzoziemców, o 1,7% więcej niż w 2006 roku. **Wśród tej grupy było 25,5 tys. turystów z Bułgarii²⁷.** Wzrost ruchu przyjazdowego był zdecydowanie najszybszy w pierwszym kwartale 2007 roku, w czwartym kwartale zanotowano spadek. Analizując ruch przyjazdowy według krajów stwierdzamy przewagę tendencji wzrostowych.

- Ogółem, w ciągu całego 2007 roku znacznie (o ponad 25%) wzrosła liczba przyjazdów z: Portugalii, Irlandii, Luksemburga, Norwegii, Hiszpanii, Turcji, Estonii i Belgii.
- Wzrost na poziomie 10%-25% wykazały: Szwajcaria, Wielka Brytania, Korea Płd, Włochy, Łotwa, Izrael, Japonia, Australia, Francja, Mołdowa, Dania i **BUŁGARIA**.

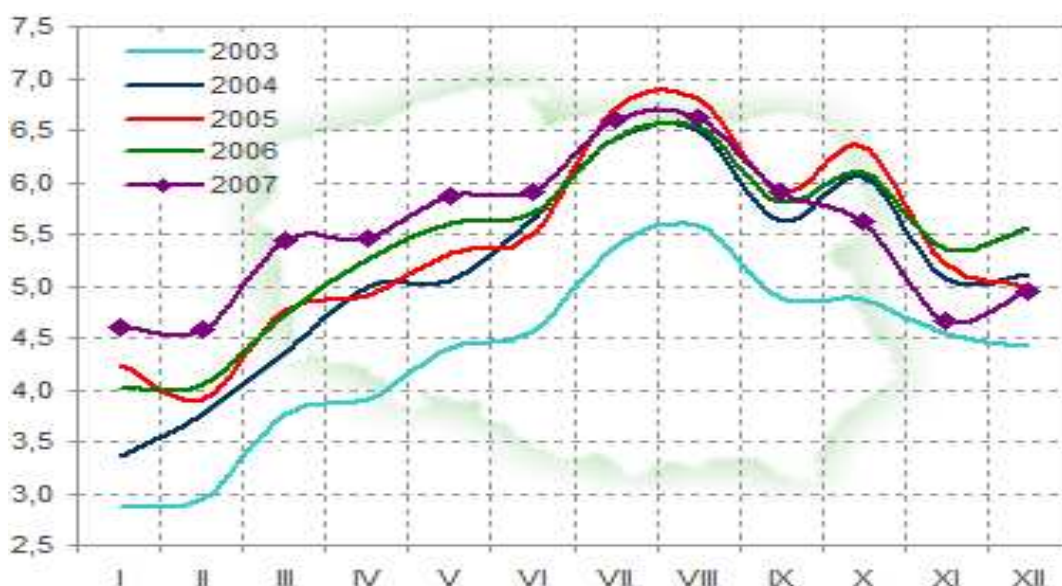
²⁷ www.intur.com.pl/statystyka.htm, 03.01.2009

Tab. 18 Przyjazdy Bułgarów do Polski w latach 2005 - 2007

BUŁGARZY	Przyjazdy		
	2005	2006	2007
	61,2	65,6	73,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: GUS, na podstawie danych Straży Granicznej.
Dane za grudzień 2007 doszacowane przez Instytut Turystyki.

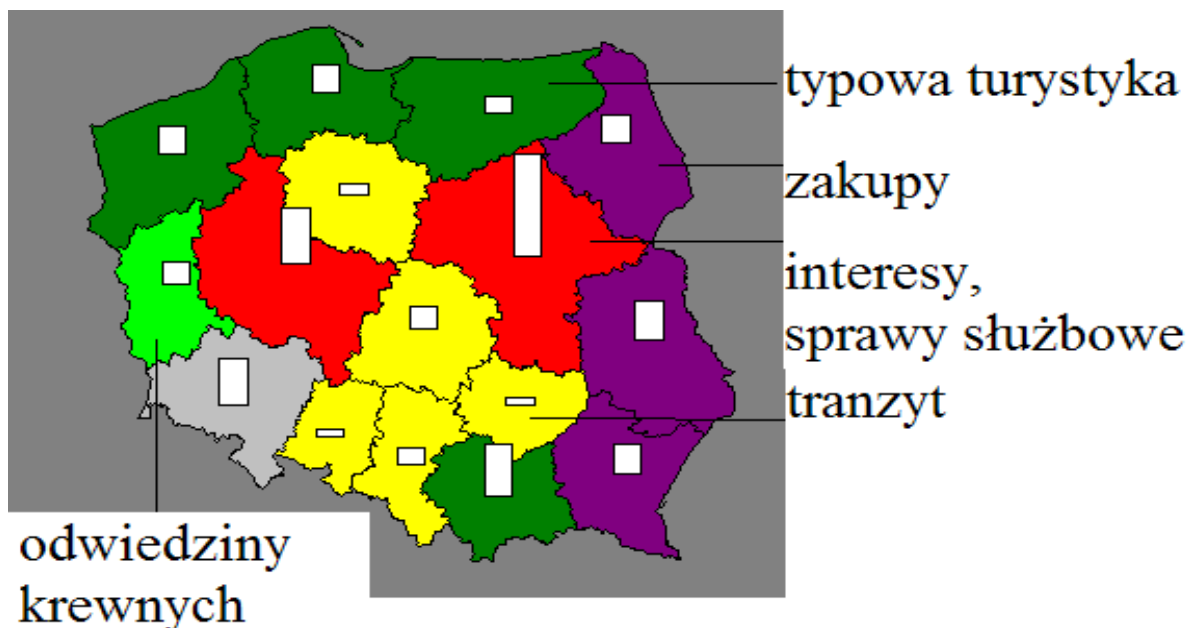
- W lecie (lipiec i sierpień) najbardziej wzrosła liczba przyjazdów z: Portugalii, Irlandii, Luksemburga, Norwegii, Estonii, Izraela, Łotwy, Turcji, Belgii, Szwajcarii, **Bułgarii**, Hiszpanii i Wielkiej Brytanii.
- Spadła liczba przyjazdów z Cypru, Malty, Grecji, Holandii, USA, Słowacji i Rosji²⁸.

Rys. 11 Przyjazdy cudzoziemców do Polski w ciągu roku w mln
Źródło: GUS na podstawie danych Straży Granicznej

Jak widać z powyższego wykresu, Polska szczyty się największą liczbą odwiedzających w okresie wiosenno – letnim. Tendencja wzrostowa zaczyna się od miesiąca marca i podnosi się aż do połowy roku. Najmniejsze zainteresowanie Polską jest w miesiącu listopadzie, co spowodowane jest głównie warunkami atmosferycznymi.

²⁸ http://www.intur.com.pl/turysci2007_1.htm#woj07, 03.01.2009

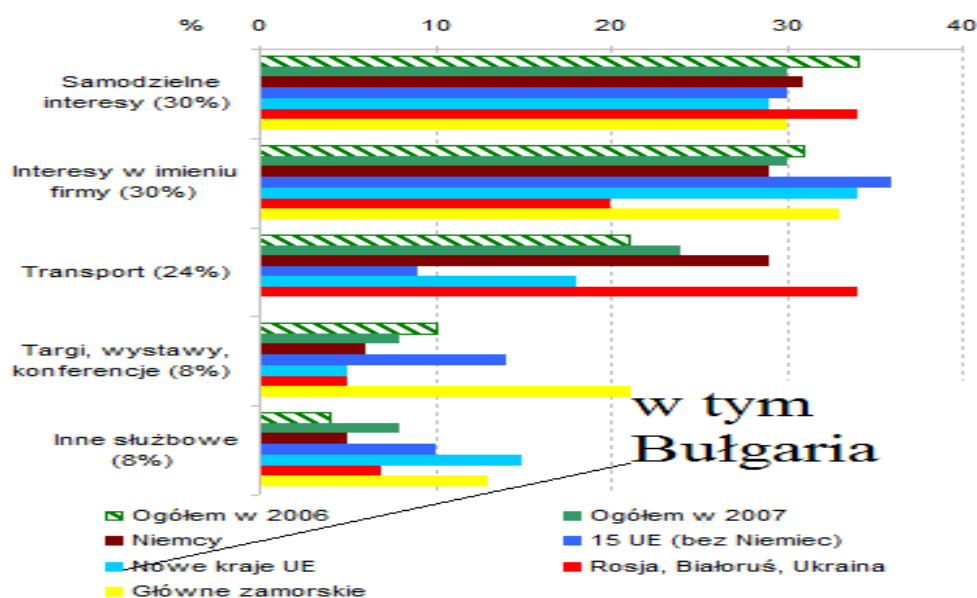
Rys. 12 Przyjazdy turystów zagranicznych do Polski w 2007 roku
według odwiedzanych województw i głównych celów pobytu
Źródło: Instytut Turystyki

Wyniki uzyskane w toku ośmiu tur badań w 2007 roku potwierdzają zaobserwowane wcześniej zmiany struktury celów pobytu. Znacznie, zwłaszcza w pierwszym kwartale, wzrosło znaczenie turystyki biznesowej w przyjazdach do Polski. Łącznie 27% przyjazdów jest motywowanych sprawami służbowymi. Zmalał odsetek wizyt w celach turystycznych (do 18%). Nie zmienił się istotnie odsetek odwiedzających krewnych lub znajomych (16%) ani udział przyjazdów na zakupy (13%). Wyraźnie więcej było natomiast podróży tranzytowych (19%). Odsetek wizyt motywowanych celami turystyczno-wypoczynkowymi wzrósł na tyle poważnie, że również w liczbach bezwzględnych obserwujemy wzrost do 3,1 mln. Pozostałe cele pobytu turystów w Polsce to cele: zdrowotne, szkoleniowe, podjęcie dorywczej pracy, odwiedziny w miejscu pochodzenia, sprawy religijne występują bardzo rzadko, choć nieco wzrosła liczba przyjazdów zdrowotnych (do ok. 250 tys.)²⁹.

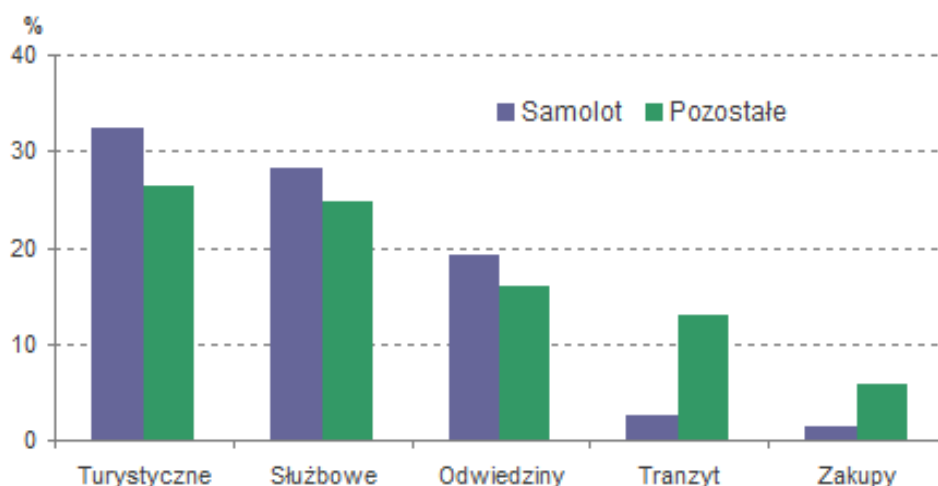
- Podobnie jak większość cudzoziemców, największa liczba **społeczeństwa bułgarskiego** przyjeżdża do Polski w **celach biznesowych** oraz **turystycznych**.
- Charakteryzując przyjazdy turystów zza granicy w czołówce znajdują się goście z krajów Unii Europejskiej (**w tym Bułgarzy**) i to właśnie oni pozostają w naszym

²⁹ http://www.intur.com.pl/turysci2007_1.htm#woj07, 03.01.2009

kraju najdłużej jednocześnie korzystając z największej ilości noclegów. Odwiedzają oni w przeważającej większości województwa takie jak: mazowieckie, wielkopolskie, małopolskie, dolnośląskie oraz łódzkie.

Rys.13. Struktura przyjazdów do Polski w celach biznesowych (w %)
 Źródło: Badania Instytutu Turystyki w 2007 r.

Rys. 14 Środek lokomocji – zróżnicowanie celów pobytu
 Źródło: Badania Instytut Turystyki w 2008

Ze względu na dużą ilość tanich linii lotniczych, większość turystów w tym także Bułgarów, decyduje się na odwiedziny Polski właśnie **drogą powietrzną**. Kolejnym

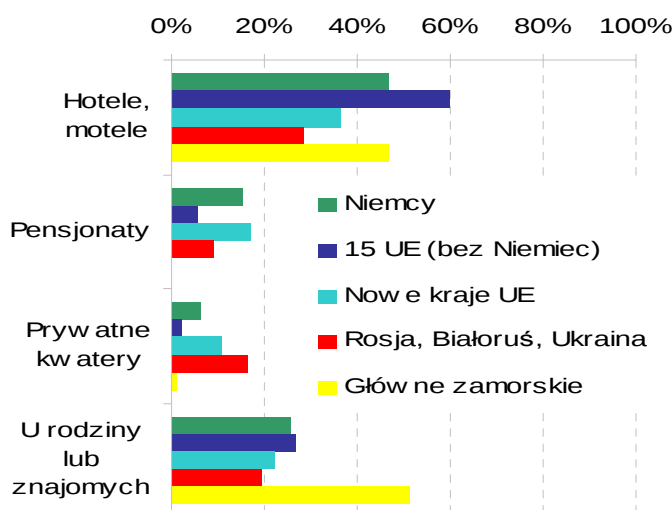
środkiem lokomocji jest autokar, w ostatnich latach coraz mniej popularny niż w latach 90-tych, aczkolwiek jest ogromna rzesza turystów nimi podróżująca.

Tab. 19 Długość pobytu turystów zagranicznych w Polsce

	Ogółem	Niemcy	Stare kraje UE (bez Niemiec)	Nowe kraje UE	Rosja, Białoruś, Ukraina	Główne zamorskie
1 do 3 noclegów	59	53	34	75	84	53
4 do 7 noclegów	28	34	43	23	11	16
8 do 28	12	13	22	2	4	28
Ponad 4 tyg.	1	0	1	0	1	3
Średnia liczba noclegów	4,2	4,4	6,0	2,5	2,7	6,7

Źródło: Badania Instytutu Turystyki w 2008 r.

Jak większość turystów zagranicznych, tak i **Bułgarzy przybywają do Polski średnio na okres 1 tygodnia**. Dominującą grupą podróżnych są turyści odwiedzający nasz kraj na nie dłużej niż 3 noclegi.

Rys. 15 Główne miejsca noclegów turystów w Polsce (%)

Źródło: Badania Instytutu Turystyki w 2005 r.

Z bazy typu hotelowego korzystało ogółem 43% turystów (nieznaczny wzrost). W grupie gości z nieościenych krajów „15” UE odsetek ten wyniósł 60%. Ponad jedna czwarta

Niemców i turystów z pozostałych krajów piętnastki UE korzystała z noclegów u rodziny lub znajomych, ale wyprzedzają ich pod tym względem turyści z krajów zamorskich (52%). Wśród tych ostatnich wyodrębniają się dwie grupy: biznesmeni (nocujący w hotelach) i Polonia amerykańska (goszcząca u rodziny)³⁰.

W pensjonatach nocowało 11% turystów. Co dziesiąty turysta korzystał z kwater prywatnych. Wśród turystów z Rosji, Białorusi i Ukrainy odsetek wynajmujących kwatery wyniósł 17%.

Zakwaterowanie Bułgarów w Polsce wygląda tak samo jak reszty cudzoziemców. Największa ich część korzysta z noclegów w hotelach, zwłaszcza w ***, ale także spory odsetek Bułgarów nocował w pensjonatach. Na polskich polach namiotowych nie odnotowano narodowości bułgarskiej.

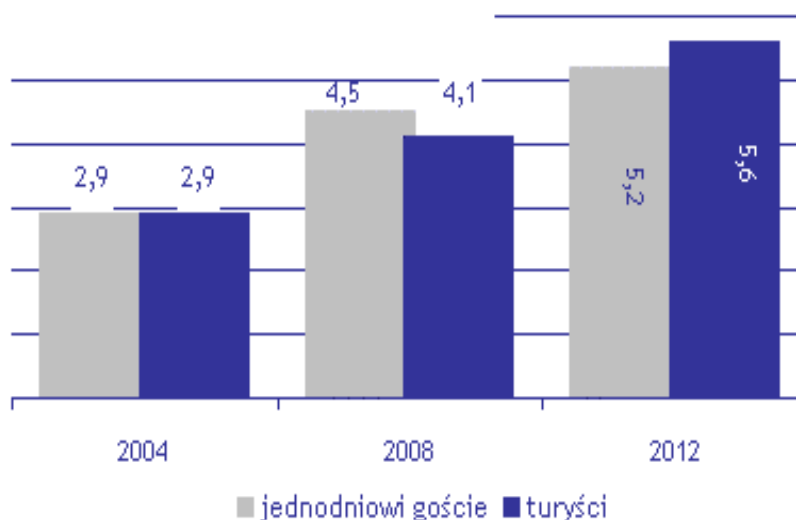
Tab. 20 Korzystający z bazy noclegowej w 2007 roku – dane ogólne wg województw

Województwo	Liczba korzystających		Liczba udzielonych noclegów	
	Ogółem	cudzoziemcy	Ogółem	cudzoziemcom
OGÓŁEM	18947160	4387404	54953722	10918100
WOJ. DOLNOŚLĄSKIE	2022808	507871	5268222	1309828
WOJ. KUJAWSKO-POMORSKIE	756208	83828	2830316	212685
WOJ. LUBELSKIE	615782	97468	1410282	158604
WOJ. LUBUSKIE	649679	178981	1435725	262151
WOJ. ŁÓDZKIE	816077	121933	1718950	258765
WOJ. MAŁOPOLSKIE	2830461	979429	8014017	2268918
WOJ. MAZOWIECKIE	2497898	798636	4816195	1534034
WOJ. OPOLSKIE	218663	36601	584917	95972
WOJ. PODKARPACKIE	592621	66232	1814199	191696
WOJ. PODLASKIE	464249	90984	942813	135917
WOJ. POMORSKIE	1578196	281967	6156973	738578
WOJ. ŚLĄSKIE	1588721	272672	4154790	664909
WOJ. ŚWIĘTOKRZYSKIE	391615	30311	1119254	72967
WOJ. WARMIŃSKO-MAZURSKIE	869005	180856	2407709	457944
WOJ. WIELKOPOLSKIE	1382897	247572	2715128	449271
WOJ. ZACHODNIOPOMORSKIE	1672280	412063	9564232	2105861

Źródło: GUS, opracowanie Instytut Turystyki

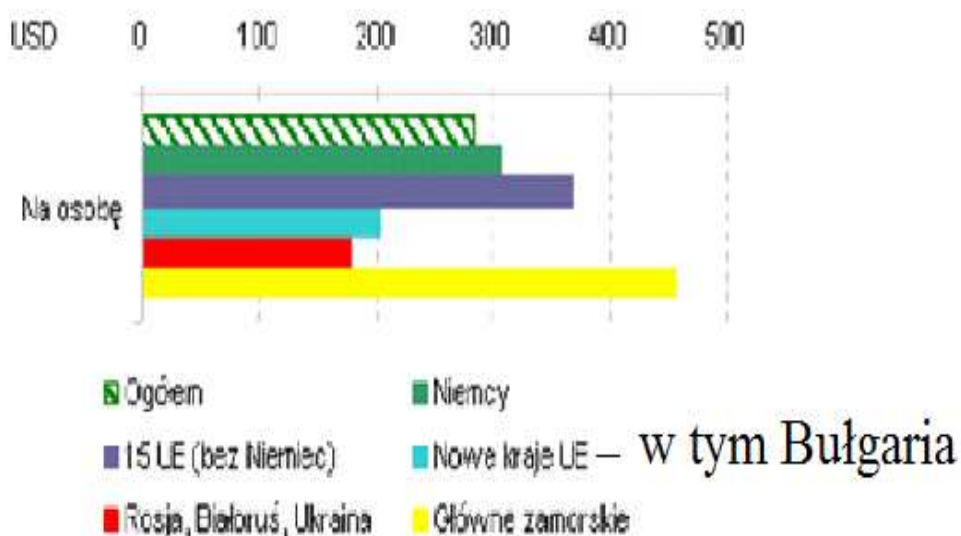
³⁰ http://www.intur.com.pl/turysci2008_1.htm, 10.03.2009

Jak wynika z tabeli numer 20, największa liczba noclegów w 2007 roku, udzielona została w województwach małopolskim oraz mazowieckim. Jest to spowodowane głównie przez przyjazdy biznesowe cudzoziemców w tym Bułgarów, a także dobrze rozwiniętą bazę turystyczną w tych regionach (np. Kraków).

Rys. 16 Wydatki turystów zagranicznych w Polsce (w mld USD)

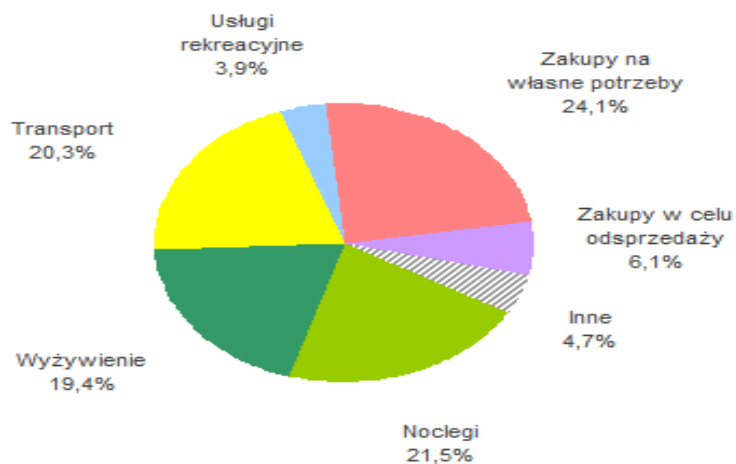
Źródło: <http://static1.money.pl/i/a/32/22304.gif>

Rys. 17 Wydatki turystów w Polsce na jeden dzień pobytu

Źródło: *Badania Instytutu Turystyki w 2007 r.*

Wydatki Bułgarów przybywających do Polski wynoszą 200 \$. W porównaniu z Rosją, Ukrainą i Białorusią są one o około 20 \$ większe. Najwięcej pieniędzy wydają turyści z krajów zamorskich, a jest to około 460 \$ na osobę.

Rys. 18 Struktura wydatków poniesionych przez turystów na terenie Polski w 2007 roku (w %)

W 2007 r. **przychody z turystyki przyjazdowej w Polsce** przekroczyły 10 mld USD wobec 7,2 mld USD w 2006 r. - oszacowało Ministerstwo Sportu i Turystyki. W stosunku do 2006 r. wzrosły też wydatki turystów zagranicznych w Polsce: ze 167 dolarów do 253 USD podczas pobytu. W 2007 r. turysta zagraniczny przeciętnie wydawał w Polsce 65 USD dziennie, czyli o 42 USD więcej niż rok wcześniej.

Zakończenie

Bułgaria jest jednym z niewielu krajów Europy Wschodniej, który oferuje tak wiele - od przepięknych gór do gęsto rozbudowanej linii brzegowej, od sławnych klasztorów po stare miasta. Jej teren, w przeciwieństwie do suchego i jałowego krajobrazu Grecji, jest niezwykle urozmaicony. Wszystkie walory spotęgowane są dodatkowo ujmującą mentalnością mieszkańców.

Odwiedzających ten kraj fascynuje wielowiekowa, pasjonująca historia, przynależność do odmiennego, prawosławnego kręgu kulturowego, a nas - Polaków dodatkowo poczucie bliskości językowej. Bułgarzy to przecież także Słowianie. W lecie czeka nas tutaj ciepłe morze z niezawodnym słońcem i mnóstwo smakowitych owoców i warzyw. W zimie natomiast - górskie kurorty wymarzone dla miłośników nart, a przez cały rok - bardzo dobre wino, mocna, słodka kawa i... serdeczność mieszkańców tej krainy! Dodatkowym atutem tego kraju jest fakt, że nie najeżdżają go tłumy turystów, a ci którzy decydują się na spędzenie w nim wakacji, są gorąco przyjmowani przez miejscowych. Ci, którzy przyjeżdżają to Bułgarii po raz pierwszy, przekonują się, że Bułgarzy są przyjacielscy i uczynni i choć borykają się z problemami finansowymi, nadal są po słowiańsku gościnni. Kraj ten jest dość bezpieczny, a ceny przystępne. Nie ma problemów z komunikacją i usługami, a na turystów czeka dobrze rozwinięta baza turystyczna. Poza dobrze w Polsce znanymi miejscami bułgarskimi takimi jak Warna (kojarząca się z Władysławem Warneńczykiem), Burgas, Złote Piaski, Płowdiw, monaster Rilski czy Sofia - jest w Bułgarii jeszcze wiele arcyciekawych miejsc, gdzie rzadko docierają Polacy. Czasem jednak warto zejść z utartych szlaków i udać się w miejsca mniej znane, choć urzekające, a przy tym bliskie sercu każdego Bułgara - jak malowniczy, ukryty wśród gór Kotel, otoczony przepięknymi skałami Bełogradczik, prastary Widyń czy znajdujący się pośrodku Doliny Róż Kazanlyk.

Przez dekady komunizmu wyjechać na Bułgarii, „to było coś”. Potem Złote Piaski spadły do drugiej ligi, bo przyszedł czas, kiedy prawie wszyscy zachwycali się plażami Włoch i Hiszpanii – w dużej mierze po to, by po kilku latach mieć ich serdecznie dość. Dziś popularność Bułgarii znów nikogo nie dziwi. Odkrywamy ten kraj na nowo, i dopiero teraz poznajemy go naprawdę. Jak przed kilkunastoma laty, tak i teraz, ruch turystyczny w Bułgarii wciąż koncentruje się na Wybrzeżu Morza Czarnego, a prawie 80% turystów to osoby zza granicy kraju. W ostatnich latach turystyka indywidualna stała się zdecydowanie łatwiejsza. Z jednej strony coraz mniej we znaki daje biurokracja, a z drugiej rozkwitają

prywatne hotele, restauracje i inne usługi. Wiele przemawia za tym, by właśnie teraz odwiedzić ten urokliwy zakątek europy. Podróż tam to gratka zwłaszcza dla turystów, którzy muszą liczyć się z kosztami, a poszukują dawnych szlaków wędrownych, historycznych miast, cerkwi i klasztorów lub słonecznych i piaszczystych plaż, a zimą licznych stoków narciarskich.

Dzięki temu, że Bułgaria z roku na rok przyjmuje coraz większą liczbę turystów (także z Polski), którzy zostawiają mld \$, kraj ten może poprawić swoją reklamę na rynku międzynarodowym, infrastrukturę, a co za tym idzie – pozycję Bułgarii na rynku turystycznym.

Bibliografia

- P. Hellander, *Bułgaria praktyczny przewodnik*, Wydawnictwo Pascal, Bielsko Biała, 2008
- A. Kay, *Bułgaria*, Wyd. National Geographic, Warszawa, 2009
- M. Derwich, *Bułgaria*, Wyd. Petit Fute 2007, Wrocław
- T. Lankamer, *Atlas geograficzny*, Polskie Wydawnictwo Kartograficzne, Warszawa, 2006
- Czasopismo, *Rynek podróży*, nr 6-7, czerwiec- lipiec 2006
- <http://www.astro.amu.edu.pl>
- <http://www.wikipedia.pl>
- <http://przewodnik.onet.pl>
- <http://www.zgapa.pl>
- http://skarby-swiata.pl/bulgaria-zabytki-wczasy/bulgaria/monastyr_rilski.html
- <http://www.easygo.pl>
- <http://www.turinfo.pl>
- <http://www.bulgaria.gov>
- <http://krupnik.pl/galeria/bulgaria.dojazd>
- <http://bulgaria.traveltip.pl/zakwaterowanie>
- http://www.btch.org/statistics_analyses/eng/bulgarian_tourism.htm
- www.nsi.bg/SocialActivities_e/Tourism_e.htm
- www.intur.com.pl/statystyka.htm

Spis rysunków

- Rys.1 Mapa Bułgarii
- Rys.2 Ludność Bułgarii w latach 1950-2008 w przeliczeniu na 1000 osób
- Rys.3 Temperatury i opady w Bułgarii
- Rys.4 Loty Bulgaria Air
- Rys.5 Trasa z Polski do Bułgarii
- Rys.6 Najczęściej odwiedzane państwa w okresie od 01.08.2008 do 31.08.2008
- Rys.7 Najczęściej wybierane państwa w okresie od 01.04.2008 do 31.03.2009
- Rys.8 Bilans płatności turystycznych w Bułgarii (w mln USD)

- Rys.9 Długość pobytu turystów (w tym Bułgarów) za granicą
- Rys.10 Zagraniczni turyści w Polsce (w mln osób)
- Rys.11 Przyjazdy cudzoziemców do Polski w ciągu roku w mln
- Rys.12 Przyjazdy turystów zagranicznych do Polski w 2007 roku według odwiedzanych województw i głównych celów pobytu
- Rys.13 Struktura przyjazdów do Polski w celach biznesowych (w %)
- Rys.14 Środek lokomocji – zróżnicowanie celów pobytu
- Rys.15 Główne miejsca noclegów turystów w Polsce(%)
- Rys.16 Wydatki turystów zagranicznych w Polsce (w mld USD)
- Rys.17 Wydatki turystów w Polsce na jeden dzień pobytu
- Rys.18 Struktura wydatków poniesionych przez turystów na terenie Polski w 2007 roku

Spis tabel

- Tab.1 Struktura ludności Bułgarii (2008)
- Tab.2 Skład etniczny Bułgarii(wg spisu z 2008 rok)
- Tab.3 Języki
- Tab.4 Wyznania (wg spisu z 2008)
- Tab.5 Średnia długość życia (2008)
- Tab.6 Największe góry w Bułgarii
- Tab.7 Sieć drogowa Bułgarii na tle innych krajów regionu
- Tab.8 Kraje świata przyjmujące największą liczbę turystów zagranicznych
- Tab.9 Przyjazdy turystów zagranicznych do krajów Europy Środkowo - Wschodniej
- Tab.10 Turyści zagraniczni przyjeżdżający do Bułgarii (tys.)
- Tab.11 Przyjazdy turystów z Polski
- Tab.12 Przyjazdy turystów UE do Bułgarii
- Tab.13 Cele przyjazdów do Bułgarii
- Tab.14 Liczba miejsc zakwaterowania
- Tab.15 Liczba wyjazdów Bułgarów do innych krajów
- Tab.16 Wyjazdy mieszkańców Bułgarii za granicę ze względu na cel podróży i kraj docelowy w 2007 r.

Tab.17 Bułgarzy korzystający z turystycznych obiektów zbiorowego zakwaterowania według rodzajów obiektów

Tab.18 Przyjazdy Bułgarów do Polski w latach 2005 - 2007

Tab.19 Długość pobytu turystów zagranicznych w Polsce

Tab.20 Korzystający z bazy noclegowej w 2007 roku – dane ogólne wg województw

Wyrażam zgodę na opublikowanie wykonanego przeze mnie projektu na stronie AWF Kraków. Oświadczam, że został on wykonany zgodnie z obowiązującymi zasadami i nie narusza niczych praw autorskich